

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra policejních činností

Bezpečnostní orgány v chebském politickém okrese v roce 1938

Bakalářská práce

Law-enforcement agencies in the political district of Cheb in 1938

Bachelor Thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. v.v. Mgr. Radek Galaš

AUTOR PRÁCE

Petr Němec

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 9. 3. 2023

Petr Němec

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce plk. v.v. Mgr. Radku Galašovi za cenné připomínky, odborné rady a poskytnutý materiál, kdy všechny tyto věci pomohly dokončit tuto bakalářskou práci. Dále bych chtěl poděkovat panu Ing. Josefu Mackemu a panu Václavu Vrbovi ze Skalné za poskytnuté informace a obyvatelům všech obcí, ve kterých jsem osobně pátral.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje problematice historie bezpečnostních sborů na Chebsku v roce 1938. V jednotlivých kapitolách se práce bude věnovat historii města Cheb a Chebsku ve 30. letech, kde bude vymezen politický okres Cheb, dále bude popsáno rozložení obyvatel, kriminalita se kterou se potýkali příslušníci bezpečnostních sborů a jeden kriminální příběh. V samostatné kapitole bude zpracováno fungování jednotlivých bezpečnostních sborů. Bojovým střetům mezi příslušníky bezpečnostních sborů a Freikorpssem bude věnována samostatná kapitola. Dále v práci budou popsány osudy vybraných příslušníků bezpečnostních sborů a odsunu příslušníků bezpečnostních sborů do vnitrozemí republiky po Mnichovské dohodě.

Klíčová slova

Československá republika, Sudety, Chebský okres, 1938, Mnichovská dohoda, Četnictvo, Policie, Finanční stráž, Stráž obrany státu

Annotation

This bachelor thesis deals with the history of the law-enforcement agencies in the Cheb region in 1938. In the individual chapters, the thesis will discuss the history of the town of Cheb and the Cheb region in the 1930's, where the political district of Cheb will be defined, the distribution of the population, the criminality faced by members of the law-enforcement agencies and one crime story will be described. In a separate chapter, the functioning of the individual law-enforcement will be elaborated. A separate chapter will be devoted to the combat clashes between members of the law-enforcement agencies and the Freikorps. Furthermore, the fate of selected members of the law-enforcement agencies and the displacement of members of the law-enforcement agencies to the interior of the country after the Munich Agreement.

Keywords

Czechoslovak Republic, Sudetenland, Cheb district, 1938, Munich Agreement, Gendarmerie, Police, Financial guard, State defense guard

Obsah

Úvod.....	8
1. Okres Cheb.....	11
1.1 Historie Chebu	11
1.2 Chebsko ve 30. letech.....	11
2. Bezpečnostní sbory ČSR.....	18
2.1 Četnictvo	18
2.1.1 Četnictvo na Chebsku	20
2.1.2 Četnická letecká hlídka v Chebu	23
2.1.3 Četnická pátrací stanice v Chebu	26
2.2 Sbor stráže bezpečnosti.....	27
2.2.1 Sbor uniformované a neuniformované stráže bezpečnosti v Chebu	29
2.3 Finanční stráž	29
2.3.1 Finanční stráž na Chebsku	31
2.4 Stráž obrany státu	32
2.4.1 Prapor SOS Falknov nad Ohří.....	34
2.5 Československá armáda.....	35
3. Místa bojových střetů	38
3.1 Strážmistr státní policie Jan Klenner	38
3.2 Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek.....	40
3.3 Pomocný strážník státní policie Jozef Petráš.....	41
3.4 Dozorce finanční stráže František Karásek.....	41
3.5 Další bojové střety	42
4. Ústup jednotek ČSR do vnitrozemí	45
5. Osudy vybraných příslušníků	48
5.1 Strážmistr Josef Bajer – pilot u ČLH Cheb.....	48
5.2 Vrchní strážmistr Václav III. Novotný – velitel četnické pátrací stanice v Chebu.....	50
5.3 Štábní strážmistr Karel Kafka – fotograf a psůvod četnické pátrací stanice v Chebu.....	51
5.4 Major František Helvín – velitel praporu SOS Falknov nad Ohří.....	52
Závěr.....	54
Seznam použité literatury.....	55
Monografie	55
Zákonná úprava	56

Webové stránky a elektronické zdroje	57
Sbírka Muzeum Policie ČR	59
Seznam příloh	60
Přílohy	64
Příloha č. 1	64
Příloha č. 2	64
Příloha č. 3	65
Příloha č. 4	65
Příloha č. 5	66
Příloha č. 6	66
Příloha č. 7	67
Příloha č. 8	67
Příloha č. 9	68
Příloha č. 10	68
Příloha č. 11	69
Příloha č. 12	69
Příloha č. 13	70
Příloha č. 14	70
Příloha č. 15	71
Příloha č. 16	71
Příloha č. 17	72
Příloha č. 18	72
Příloha č. 19	73
Příloha č. 20	73
Příloha č. 21	74
Příloha č. 22	74
Příloha č. 23	75
Příloha č. 24	75
Příloha č. 25	76
Příloha č. 26	76
Příloha č. 27	77
Příloha č. 28	77
Příloha č. 29	78
Příloha č. 30	78
Příloha č. 31	79
Příloha č. 32	79

Příloha č. 33	80
Příloha č. 34	80
Příloha č. 35	81
Příloha č. 36	81
Příloha č. 37	82

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil z toho důvodu, že pocházím z Chebska a mým koníčkem je historie policejních sborů. Z tohoto důvodu jsem chtěl zmapovat působení bezpečnostních sborů na tomto územním celku v roce 1938.

Tato bakalářská práce se zabývá fungování bezpečnostních sborů v chebském politickém okrese v roce 1938. V bakalářské práci se seznámíme s historií města Cheb a s popisem Chebska ve 30. letech, jeho obcemi a městy, národnostním složením, volbami v roce 1935, problémy, se kterými se museli potýkat příslušníci bezpečnostních sborů, a dokonce i jedním kriminálním případem. Dále se seznámíme s jednotlivými bezpečnostními sbory, kterými jsou československé četnictvo, státní policie a finanční stráž. Jedna samostatná kapitola bude věnována také československé armádě. V jednotlivých kapitolách se dozvíme, jaká byla jejich náplň práce, struktura, výstroj a výzbroj a samozřejmě samotné rozložení jednotlivých organizačních celků bezpečnostních sborů na Chebsku. Další kapitola se bude věnovat bojovým střetům na území politického okresu Cheb. Následné podkapitoly budou věnovány padlým příslušníkům bezpečnostních sborů a dále také místům, kde došlo k přestřelkám, popřípadě zraněním příslušníků bezpečnostních sborů. V další kapitole se budu věnovat odsunu příslušníků bezpečnostních sborů do vnitrozemí po podepsání Mnichovské dohody. Poslední kapitola bude pojednávat o osudech příslušníků, u nichž je jejich život spojen s chebským politickým okresem. Jedná se o strážmistra Josefa Bajera, který byl pilot u Četnických leteckých hlídek v Chebu, vrchního strážmistra Václava III. Novotného, který byl velitelem četnické pátrací stanice Cheb v roce 1938, štabního strážmistra Karla Kafku, působícího na četnické pátrací stanici Cheb jako vůdce služebního psa a fotograf. A jako poslední bude zmíněn osud majora Františka Helvína, který byl velitelem praporu Stráže obrany státu ve Falknově nad Ohří.

Cílem této práce bude zmapování chebského politického okresu. Zohlednění bezpečnostních sborů a umístění jejich organizačních celků s příslušníky

působících na Chebsku. Zmapování a navštívení míst, kde došlo k bojovým střetům a k zjištění padlých a raněných příslušníků bezpečnostních sborů. Sepsání osudů vybraných příslušníků četnictva, státní policie, finanční stráže a armády, u kterých je život spojen s Chebskem. Dalším cílem bude to, jak probíhal ústup bezpečnostních sborů po podepsání Mnichovské dohody. A v neposlední řadě vzdání holdu touto prací všem těm, kteří bránili naši republiku.

K úvodu bych chtěl ještě sepsat stručný historický kontext doby:

- V roce 1933 se v Německu stal kancléřem Adolf Hitler.
- Dne 17. května 1938 založila Sudetoněmecká strana dobrovolnickou ochrannou službu pod názvem Ordneři (Ordnersgruppe).
- Dne 20. května 1938 proběhla částečná mobilizace a došlo k zaktivování jednotek Stráže obrany státu.
- Dne 12. září 1938 Adolf Hitler pronesl projev na sjezdu NSDAP v Norimberku, a tímto vypuklo sudetoněmecké povstání.
- Dne 13. září 1938 jsou napadeny obce Habersbirk (dnes Habartov), Schwaderbach (dnes Bublava), Gossengrün (dnes Krajková), kde dochází ke krvavým střetům.
- Dne 14. září 1938 probíhá boj o hotel Victoria v Chebu
- Dne 15. září 1938 byla vládou zrušena organizace Ordnerů. Probíhají boje v obci Gossengrün (dnes Krajková)
- Dne 16. září 1938 byla Sudetoněmecká strana (SdP – Sudetendeutsche Partei) zrušena jako protistátní organizace.
- Dne 17. září 1938 vzniká Sudetoněmecký sbor dobrovolníků (SdFK – Sudetendeutsches Freikorps).
- Dne 20. září 1938 ministerstvo národní obrany zakázalo používat armádu k osvobození obsazených budov v pohraničních oblastech.
- Dne 22. září 1938 dochází k demisi Hodžovy vlády a vzniká úřednická vláda generála Syrového.
- Dne 23. září 1938 dochází k všeobecné mobilizaci československé branné moci a postupem dnů se opět podaří vytlačit německé povstalce z obsazených částí republiky.

- Dne 29. září 1938 byla podepsána Velkou Británií, Francií, Německem a Itálií Mnichovská dohoda o odstoupení Československého pohraničí.
- Dne 1. října 1938 začala platit Mnichovská dohoda. Bezpečnostní sbory se začínají stahovat z pohraničí. V bojích padlo 63 mužů.

1. Okres Cheb

1.1 Historie Chebu

První písemné doložení existence města Cheb pochází z roku 1061. Panovníci, jakými byli Děpold III. Konrád II., Friedrich Barbarossa a Friedrich II., brzy rozpoznali geograficky a strategicky důležitou polohu města Cheb, který se rozprostírá v Chebské pánvi a nachází se mezi pohořími Český les a Krušné hory. K zabezpečení obchodních cest byl na začátku 12. století postaven Chebský hrad. V roce 1147 se v Chebu oženil Friedrich Barbarossa s Adélou z Vohburgu. Natrvalo se Chebsko stává českým územím v roce 1322, kdy ho Ludvík Bavor zastavil českému králi Janu Lucemburskému za pomoc v bitvě u Mühldorfu. Cheb si i přes to dokázal udržet jisté výlučné postavení, a to například tím, že si směl razit vlastní mince. Návštěva Chebu se v roce 1634 stala osudnou Albrechtu z Valdštejna, kde zemřel.¹ Cheb takto zůstal součástí českého království až do roku 1918, kdy byl připojen k Československu. Po rozpadu Rakousko – Uherska němečtí obyvatelé Chebu nesouhlasili se začleněním do nově vzniklého Československa a požadovali připojení k Německému Rakousku. Po celém Chebsku začaly nepokoje, které potlačila československá armáda.²

1.2 Chebsko ve 30. letech

Chebsko se ve 30. letech rozdělovalo na politický okres se sídlem v Chebu a na soudní okres v obci Vildštejn (německy Wildstein, dnes Skalná)³. Dále na Ašský politický okres se sídlem v Aši a na Mariánskolázeňský politický okres se sídlem v Mariánských Lázních. Politický okres Cheb zahrnoval obce Cheb (německy Eger), Františkovy Lázně (německy Franzensbad), Lipová (německy Lindenhau), Vildštejn (německy Wildstein, dnes Skalná), Luby (německy Schönbach),

¹Policie České republiky. *Historie města Cheb* [online]. [cit. 7.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uzemni-odbor-cheb-o-nas-historie-mesta-cheb.aspx>

²ŘEHKA, Josef. *Podzim hořkých plodů*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Chebu, 1987. – str. 8

³Český statistický úřad. *Kraj očima statistiky* [online]. [cit. 7.2.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/110221_zajimavosti_pro_ucitele

Libštejn (německy Liebenstein, dnes Libá), Nový Kostel (německy Neukirchen), Milhostov (německy Mühlessen) a další obce.⁴

Během sčítání lidu v roce 1930 bylo zjištěno, že v politickém okrese Cheb žije dohromady 76 979 obyvatel. Z toho Němců bylo 67 546 obyvatel, Čechů a Slováků zde žilo 5 125 obyvatel, ostatních a cizích státních příslušníků zde bylo 4 308 obyvatel. Pro srovnání v politickém okrese Aš žilo 44 918 obyvatel, z toho Němců bylo 41 485 a Čechů a Slováků 540. V politickém okrese Mariánské Lázně žilo 33 414 obyvatel, z toho Němců 31 622 obyvatel a Čechů a Slováků zde žilo 1 105.⁵

Ve volbách v roce 1935 získala Henleinovo Sudetoněmecká strana (SDP) v Aši 65,5 %, ve Skalné 66 %, v Chebu 67,5 %, v Mariánských Lázních 74,9 % a ve Františkových Lázních dokonce 77,1 % hlasů.⁶

Ve 30. letech se bezpečnostní sbory na Chebsku, kromě klasických problémů své služby, potýkaly také s problémy typickými pro tento kraj. Jelikož zde byl v určité míře zastoupen průmysl, a s ním související počet dělníků, ke slovu se hlásila komunistická strana se svými manifestacemi a demonstracemi, které se občas dostali do násilného sporu s henleinovci. Při prvomájových oslavách v roce 1936 musel četnický oddíl, vedený vrchním strážmistrem Holým, vytvořit kordon mezi henleinovci a komunisty. Díky tomuto se celá událost obešla bez násilností.⁷

Dále bezpečnostní sbory prováděly monitoring podezřelých osob a organizací, které by mohly ohrožovat bezpečnost republiky. Anonymní udání získala

⁴OpenHistoricalMap. *Politický okres Cheb (2664911)* [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.openhistoricalmap.org/relation/2664911#map=10/50.0906/12.5972&layers=O&date=1938-05-01&daterange=1938-05-01,1938-12-31>

⁵ŘEHKA, Josef. *Podzim hořkých plodů*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Chebu, 1987. – str. 9

⁶ŘEHKA, Josef. *Podzim hořkých plodů*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Chebu, 1987. – str. 11

⁷KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 36

četnická stanice v Chodově dne 3. listopadu 1936. V tomto dopise stálo, že v továrně Richter – Fenkl – Hahn byly ukryty tajné dokumenty a zbraně, které tam údajně měl uschovat ředitel (ve skutečnosti úředník) Klug a domovník Fischer. Oba dva byli sympatizanti s henleinovským hnutím. Velitel stanice praporčík Antonín Šmíd o této skutečnosti informoval okresního velitele poručíka Františka Hesouna a četnictvo začalo továrnu a Fischera monitorovat, což nevedlo k žádnému úspěchu. Z tohoto důvodu poručík Hesoun informoval státní zastupitelství v Chebu, které u krajského soudu dojednalo vykonání prohlídky továrny.⁸

Dne 29. listopadu 1936 na četnickou stanici v Lokti dorazil prokurátor státního zastupitelství v Chebu Karel Apfelbach, doprovázený soudcem JUDr. Františkem Titmannem, zástupcem četnického oddělení nadporučíkem Otakarem Stehlíkem a hlídkou četnické pátrací stanice v Chebu v čele s vrchním strážmistrem Novotným. Celá skupina společně se šesti četníky z loketské četnické stanice a okresním velitelem poručíkem Hesounem se vydala do Chodova. Cestou v Novém Sedle přibrali ještě šest četníků, tudíž se počet zasahujících četníků vyšplhal až na 27.⁹

Po výslechu úředníků byla nařízena prohlídka továrny, při které se podařilo najít množství podezřelých písemností, patřících právě domovníku Fischerovi. Fischer byl společně s písemnostmi na pokyn prokurátora převezen na četnickou stanici v Chodově k výslechu z důvodu zjištění původu nalezených písemností. Následně byl ze strany četnictva na Fischera podán návrh na vzetí do vazby, což ze strany státního zastupitelství v Chebu nebylo povoleno. O několik týdnů později došlo v továrně k požáru, který však s největší pravděpodobností vznikl

⁸KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 41

⁹KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 42

z důvodu nešťastné náhody. Ovšem i z tohoto důvodu se mezi obyvatelstvem začaly šířit všelijaké pověry nejen o požáru, ale i o Fischerově případu.¹⁰

Objevily se fámy, že na prohlídce továrny se účastnilo přes 50 četníků z Prahy a z Plzně, vedených zmocněncem ministerstva národní obrany. Samotný Fischer začal rozhlašovat, že mu při výslechu bylo vyhrožováno. Na toto si Zemské četnické velitelství vyžádalo vyjádření všech osob na věci zúčastněných. Výsledek řízení je ovšem neznámý.¹¹

Z klasických trestných činů stojí za zmínku případ četnické pátrací stanice v Chebu, a to případ Rudolfa Hellera. Rudolf Heller se narodil 26. června 1913 v obci Písek u Líšt'an na severním Plzeňsku. Většinu života Heller proputoval po kraji, toulal se, hrál si na desperáta z divokého západu, živil se příležitostnými pracemi a drobnými krádeži, za které byl několikrát trestán. Chebskou věznicí opustil 5. srpna 1935, kde si odpykával půlroční trest za vloupání do domu Hubertusburg v Mariánských Lázních. Tehdy byl zadržen policistou Jílkem, kdy při zadržení došlo k tvrdému souboji a zasahující policista málem přišel o život.¹²

Po propuštění se ihned vrátil k trestné činnosti, když v noci z 16. srpna na 17. srpna 1935 v Pístově vykradl vilu mariánskolázeňského lékaře MUDr. Wilhelma Plasse. Při tomto vloupání odcizil věci za 16 000 Kč a rakouskou armádní pistoli Steyer s náboji. A takto se z tuláka stal ozbrojený zločinec.¹³

Dne 21. srpna 1935 se v obci Krásno (německy Schönfeld) neznámý pachatel vloupal do domu hostinského Josefa Gareisze, kde ukradl 15,- Kč a následně

¹⁰KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 42

¹¹KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 43

¹²BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 197-198.

¹³BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 198.

střelou do oka zavraždil hostinského Gareisze. Po tomto skutku začaly četnické a policejní hlídky kontrolovat všechny podezřelé osoby.¹⁴

Dne 22. srpna 1935 si hlídka ve složení četnického štábního strážmistra Josefa Frýby a obecního strážníka Karla Stöhra ve Velké Hleďsebi povšimla dvou osob, které pokračovaly směrem přes most Kosového potoka na Mariánské Lázně. Tyto osoby se četníci rozhodli zkontrolovat, ale z důvodu náskoku obou osob k nim jako první doběhl mladší člen hlídky, a to obecní strážník Karel Stöhr, který začal s kontrolou obou mužů. V tento moment jeden z mužů vytáhl zbraň a na strážníka dvakrát vystřelil. Stöhr se útočníky snažil pronásledovat, ale po chvíli se ztěžka chytil zábradlí mostu, z úst mu začala vytékat krev a zhroutil se štábnímu strážmistru Frýbovi do náruče. Při převozu do nemocnice obecní strážník Karel Stöhr zemřel. Toho dne se štábnímu strážmistru Frýbovi podařilo zadržet druhého muže, ve kterém byl zjištěn Georg Werner. Ten u výslechu uvedl, že obecního strážníka měl zastřelit Rudolf Heller. Otázkou je, zda Werner věděl, že chce Heller zabít. I tak byl poslán do věznice okresního soudu v Mariánských Lázních, odsouzen za napomáhání k vraždě nejspíš nebyl. Po nově zjištěných skutečnostech se Heller stal nejhledanějším zločincem v západních Čechách. Celé dny se schovával různě po lesích a četnictvo ani policie ho nedokázali vypátrat.¹⁵

Heller dne 24. srpna nedaleko Bečova přepadl Josefa a Antona Putzovi, kterým odcizil 6,- Kč. Následně provedl ještě několik trestných činů, během kterých nebyl dopaden. Dne 24. září dvoučlenná četnická hlídka kontrolovala muže, který odpočíval v příkopu u cesty. V tomto muži hlídka poznala známého Hellera, který při předkládání legitimace tasil zbraň a po četnících začal střílet. Na místě zanechal boty, batoh, peněženku a knížku, kterou ukradl ve vile MUDr. Plasse. V obci Mydlovary se vloupal do domu, kde ukradl 310,- Kč, loveckou pušku a bubínkový revolver. Následně ve Stříbře koupil nový batoh, boty, cigarety a pokusil se přepadnout řezníka Lipperta, který u sebe neměl nic. Jakmile se

¹⁴BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 198-199.

¹⁵BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 206-210

četnictvo dozvědělo, že se Heller nachází v blízkosti Trpíst a jeho rodné obce Písek, začali zde soustřeďovat veškeré své síly. Toto potvrdil také hostinský Suk z Trpíst. Suk totiž potkal Hellera, a ten mu s puškou na rameni drze řekl, že je četnický strážmistr a pátrá po Rudolfu Hellerovi. Hostinský Suk to samozřejmě nahlásil, neboť četník bez uniformy mu byl podezřelý. I přes veškerou snahu četnictva se Hellerovi podařilo utéct a vydal se směrem na jihovýchod.¹⁶

Dne 5. října byla na Tachovsku přepadena Marie Schmiedová, které v souboji ukradl kabelku s 200,- Kč. Popis pachatele se shodoval s popisem Hellera. Četnictvo začalo propátrávat okolí, avšak Heller jim opět unikl. Jeho činy plnily novinové články deníků po celé republice. Do pátrání po Hellerovi se kromě četnické pátrací stanice v Chebu zapojily také pátračky z Plzně a Klatov.¹⁷

Heller dal o sobě vědět 16. října 1935, kdy štábní strážmistr Josef Jirka dostal od železničního zřízence poznatek, že v blízkosti obce by se měl nacházet tulák a mělo by jít nejspíše o hledaného Hellera. Štábní strážmistr Jirka vzal svoji karabinu a vydal se směrem k cihlárně. Cestou potkal majitele cihelny Šindeláře a požádal ho, jestli by ho kousek nesvezl na motorce. Spolu se domluvili, že pokud uvidí podezřelou osobu, zastaví až po nějaké vzdálenosti, aby mohl být zákrok z taktického hlediska správně proveden. Při příjezdu k cihelně si povšiml sedícího muže v příkopu. Nešťastnou shodou náhod z cihelny zrovna začaly vyjíždět nákladáky a motorka musela zastavit přímo u sedícího muže. Pohled četníka a zločince se střetl a štábní strážmistr Jirka v muži poznal Hellera. Než stihl slézt z motorky a namířit karabinu směrem k němu, třesky dva výstřely. Oba dva zasáhly četníka Jirku. Heller ihned na to z místa začíná utíkat. Po příjezdu doktor Pollak zjistil, že oba projektily zasáhly četníkovu hlavu. Četníkovi nebylo pomoci, a proto na místě umírá. Tento čin zvedl nebývalou vlnu snah o dopadení Hellera, kdy ozbrojené hlídky civilistů spolu s četníky, vojáky z klatovské

¹⁶BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 211-212

¹⁷BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 212

posádky, plzeňskou pátračkou a ostatními četnickými stanicemi začali pročesávat okolí.¹⁸

Následně přicházely zprávy, že vrah byl viděn v obci Byšov u Chudenic a v Mezihoří. Okolo 16. hodiny byl Heller spatřen štábním strážmistrem Františkem Fryčkem u lesa nedaleko Štěpánovic. Fryček po Hellerovi vystřelil, a ten opětoval několik ran z pistole. Zanedlouho k štábnímu strážmistru Fryčovi přijela hlídka četnické pátrací stanice z Plzně a po domluvě s Fryčem pachateli nadjela. Manévr se povedl a po chvíli četníci spatřili postavu, která z lesa utekla na pole. Velitel hlídky praporčík Vaněk začal muže vyzývat, aby zastavil. Muž na výzvy nereagoval. To, že se jedná o Hellera, štábní strážmistr Homoláč potvrdil pomocí dalekohledu. Strážmistr Jaroslav Škornička poklekl a ze své karabiny vypálil na vzdálenost 300 kroků dvě rány, muže zasáhl do kolene a on padl k zemi. Celá hlídka se k Hellerovi rozběhla, avšak krajinou zazněl další výstřel. A takto vlastní rukou skončil život nejhledanějšího gangstera západních Čech. Smrt hostinského Josefa Geraiše nebyla nikdy objasněna.¹⁹

¹⁸BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 212, 214

¹⁹BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 216-218

2. Bezpečnostní sbory ČSR

Československá republika měla tři hlavní bezpečnostní sbory. Mezi tyto sbory patřilo Četnictvo, Sbor stráže bezpečnosti (označován jako státní policie) a Finanční stráž. Z těchto sborů vznikaly Stráže obrany státu, které byly doplňovány vojenskými posilami. Československá armáda byla hlavní ozbrojená složka státu, která měla bránit území v rámci válečného konfliktu.

Hlavním úkolem těchto sborů bylo udržení veřejného pořádku a bezpečnosti, objasňování trestné činnosti a ochrana státních hranic před nepřáteli republiky.

2.1 Četnictvo

Četnictvo bylo vojensky organizovaný strážní sbor, který dle stávajících předpisů udržoval veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost na celém území Československé republiky. Právní úprava se nachází v zákoně č. 299/1920 Sb. o četnictvu.²⁰ Sbor byl podřízený ministerstvu vnitra a označován jako nejlepší bezpečnostní sbor ČSR. Organizován byl vojensky, kdy z tohoto důvodu byl podřízen vojenským trestním zákonům, soudům a vojenskému služebnímu řádu. Četníci nesměli býti politicky činní a byli zbaveni volebního práva. Sňatek byl povolen až po odsloužení čtyř let.²¹

Hlavní pracovní náplní bylo objasňování zločinů, pátrání po osobách a věcech, udržování veřejného pořádku. K tomuto účelu posilovaly místní četnické stanice pohotovostní oddíly. Na vyšetřování těžších zločinů v roce 1928 vznikly četnické pátrací stanice. Za účelem ochrany vzdušné hranice v roce 1935 vznikly četnické letecké hlídky.

V čele četnictva stál Generální velitel četnictva (v roce 1938 generál Josef Šustr), kterému byla podřízena zemská četnická velitelství. Zemská četnická

²⁰KNESL, Marek a OHERA, Michal. *Vývoj výkonných policejních kompetencí na území České republiky 1918-2007*. Praha: Tiskárna MV, 2008. – str. 24

²¹SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 18

velitelství se dělila na ZČV 1 v Praze (Čechy) – v roce 1938 zemský četnický velitel: generál četnictva Josef Ježek; ZČV 2 v Brně (Morava a Slezsko) – v roce 1938 zemský četnický velitel: plukovník Josef Rejf; ZČV 3 v Bratislavě (Slovensko) – v roce 1938 zemský četnický velitel: plukovník Václav Müller; ZČV 4 v Užhorodě (Podkarpatská Rus) – v roce 1938 zemský četnický velitel plukovník Jaroslav Wít. Pod ZČV spadala četnická oddělení, pod kterými dále byly četnické pohotovostní oddíly, četnické pátrací stanice a četnická okresní velitelství se svými místními četnickými stanicemi. Četnictvo zajišťovalo veřejný pořádek především na území venkova a menších měst. Ve větších městech působila státní policie.²²

Výstroj četnictva se skládala z blůzy šedozelené barvy s uzavřeným límcem a výložky šarlatově červené barvy a knoflíky s motivem CS. Hodnost byla umístěna na náramenících. Z boku límce se nacházel štítek s označením zemského četnického velitelství (1-4). Dále byl četník vystrojen buď jezdeckými kalhoty s hnědými boty a koženými holenicemi při hlídkové činnosti, nebo rovnými kalhoty při kancelářské činnosti. Při výkonu četníci využívali přilbu ze zaječích a králíčích chlupů, čepici (brigadýrka) nebo čapku (lodička). Na opasku s dohodou hnědé barvy nosili sumku s náboji, služební šavli vz. 29 a bodák vz. 33. Přes rameno nosili koženou brašnu hnědé barvy s věcmi důležitými pro výkon služby. V zimě byli četníci vystrojeni pláštěm, pelerínou nebo zimní blůzou. Základní zbraní četníka byla puška vz. 33. Jako ruční zbraň využívali pistoli vz. 24.²³

Hodnosti četnictva se dělily na četníky na zkoušku (četník bez hodnosti, svobodník, desátník, četař, závodčí), dále na strážmistrovský sbor (strážmistr, štábní strážmistr, praporčík, vrchní strážmistr) a na důstojnický sbor (poručík, nadporučík, kapitán, štábní kapitán, major, podplukovník, plukovník, generál).²⁴

²²SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 18

²³SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 19 - 23

²⁴SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 27

2.1.1 Četnictvo na Chebsku

V Chebu se nacházelo četnické oddělení. Pod četnické oddělení Cheb spadala četnická okresní velitelství v Chebu, v Aši, v Mariánských Lázních, v Teplé, v Plané u Mariánských Lázní a v Tachově. Velitelem četnického oddělení do dubna 1938 byl štábní kapitán Emanuel Vacovský²⁵ a poté major četnictva Jan Faktor.²⁶ Pod četnické oddělení také spadala četnická pátrací stanice a četnický pohotovostní oddíl.²⁷

Četnické okresní velitelství v Chebu v roce 1938 vedl poručík Josef Antonín Holý, který byl později přemístěn do Plzně. Také zastával funkci velitele roty Stráže obrany státu. Pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice:

Cheb – velitel stanice vrchní strážmistr Alois Ježek. V roce 1938 zde sloužilo dohromady 6 četníků.

Dolních Lažany – velitel stanice vrchní strážmistr Jan Kříž. V roce 1938 zde sloužili 3 četníci. Jedním z nich byl také strážmistr Josef Bajer, který se později stal pilotem ČLH na chebském letišti.

Františkovy Lázně – velitel stanice vrchní strážmistr František Krůček. V roce 1938 zde sloužili 3 četníci.

Kulsam (česky Odrava) – velitel stanice neobsazen. V roce 1938 zde sloužili 2 četníci.

Libštejn (dnes Libá) – velitel stanice praporčík Josef Šolc. V roce 1938 zde sloužili 4 četníci.

Mühlbach (dnes Pomezí nad Ohří) – velitel stanice praporčík Jan Hlína. V roce 1938 zde sloužili 4 četníci.

²⁵*Kalendář československého četnictva 1938*. Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 212

²⁶BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 7

²⁷*Kalendář československého četnictva 1938*. Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 212 - 213

Starý Kynšperk (dnes Hrozňatov) – velitel stanice praporčík Josef I. Pokorný, který na stanici přišel v roce 1934 z Postolopr. ²⁸ V roce 1938 zde sloužili 4 četníci.

Tršnice – velitel stanice vrchní strážmistr Karel Topič. V roce 1938 zde sloužili 3 četníci.

Vildštejn (dnes Skalná) – velitel stanice vrchní strážmistr Josef Onder. V roce 1938 zde sloužilo 5 četníků.

Nový Kostel – velitel stanice vrchní strážmistr František Jindrle, který na stanici přišel v roce 1928 z Dolního Žandova. ²⁹ V roce 1938 zde sloužili 3 četníci.

Plesná – velitel stanice praporčík Josef Mentlík. V roce 1938 zde sloužilo 5 četníků.

Schönbach u Chebu (česky Luby u Chebu) – velitel stanice praporčík Bedřich Müller. V roce 1938 zde sloužilo 5 četníků. ³⁰

Četnické okresní velitelství v Aši v roce 1938 vedl poručík Karel Kopper. Pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice v Aši, v Hazlově, v Neubergu (česky Podhradí), v Rossbachu (česky Hranice) a v Thonbrunnu (dnes Studánka). ³¹

Četnické okresní velitelství v Mariánských Lázních v roce 1938 vedl štábní kapitán Antonín Outrata. Pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice v Mariánských Lázních, v Mnichově u Mariánských Lázní, v Sangerbergu (česky Prameny), v Zádubu, v Lázních Kynžvart, v Dolním Žandově, v Milíkově, v Schönfichtu (česky Smrkovec), ve Třech Sekerách u Tachova, ve Velké Hleděbce a v Maiersgrünu (česky Vysoká). ³²

²⁸*Kalendář československého četnictva 1934.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond. – str. 188

²⁹*Kalendář československého četnictva 1928.* Praha: Masarykovo četnický podpůrný fond. – str. 196

³⁰*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 213

³¹*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 214

³²*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 214

Četnické okresní velitelství v Teplé v roce 1938 vedl poručík Karel Holkup a pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice v Teplé, v Otročině, v Bečově nad Teplou, v Javorné a v Toužimi.³³

Četnické okresní velitelství v Plané u Mariánských Lázní v roce 1938 vedl poručík Václav III. Kučera. Pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice v Plané u Mariánských Lázní, v Drmoulu, v Chodové Plané, ve Svatém Kříži u Plané (dnes Chodský Újezd), v Bezručicích, v Konstantinových Lázních, v Krsech, v Křelovicích, v Lestkově a v Úterý.³⁴

Četnické okresní velitelství v Tachově v roce 1938 vedl kapitán Josef Čechák. Pod jeho gesci spadaly místní četnické stanice v Tachově, v Halži, v Novém Losimtále (dnes Jedlina), v Pavlově Studenci, ve Starém Sedlišti, v Schönwaldu u Tachova (dnes Luby u Tachova – část Tachova), v Přimdě, v Boru u Tachova, v Rozvadově a ve Stráži u Tachova.³⁵

Četnické pohotovostní oddíly vznikaly v roce 1933 a byly podřízené přímo veliteli četnického oddělení. Do roku 1938 vzniklo 30 pohotovostních oddílů. Hlavním úkolem byla podpora místních četnických stanic při udržení veřejného pořádku. Činnost četnických pohotovostních oddílů se skládala z obchůzkové a z pohotovostní. Při obchůzkové činnosti objížděli služebním autokarem svěřenou část rajonu. Během pohotovostní služby zakročovali pod jednotným velením proti demonstracím a jiných nepokojů jako výpomoc místním četnickým stanicím. U četnického pohotovostního oddílu sloužilo povětšinou 25-30 mužů převážně četníků na zkoušku, na které dohlíželi instruktoři. Velitelem byl vrchní strážmistr. Celý oddíl byl rozdělen na jednu až dvě vojenské čety. Dopravními prostředky

³³*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 214 - 215

³⁴*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 215

³⁵*Kalendář československého četnictva 1938.* Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 215 - 216

byly využívány motocykly, automobily a 1 až 2 autokary na přepravu většího počtu četníků.³⁶

Četnický pohotovostní oddíl v Chebu v roce 1938 vedl vrchní strážmistr Josef Ušák, jeho zástupcem byl praporčík Karel Václav Němec. Instruktorů, kteří dohlíželi na četníky na zkoušku, bylo 16.³⁷ Dohromady v září 1938 sloužilo u četnického pohotovostního oddílu 71 mužů, rozdělených do dvou čet. Z počátku chebský pohotovostní oddíl vznikl pro politické okresy Aš, Cheb, Kraslice, Nejdek a další okresy následovaly. Od května 1938 byl četnický pohotovostní oddíl přesunut ke zformovanému praporu Stráže obrany státu do Falknova nad Ohří.³⁸

2.1.2 Četnická letecká hlídka v Chebu

Četnické letecké hlídky byly první letecký policejní útvar fungující na území ČSR. Jejich velitelem se stal major četnictva Antonín Vlk, legionář z Itálie a dřívější velitel četnického oddělení v Plzni. Dnem 1. července 1935 bylo výnosem ministerstva vnitra č. 45.866/13-1935 zřízeno prvních pět četnických leteckých hlídek:

- v zemi České v Chebu, v Růžodole u Liberce a v Hradci Králové,
- v zemi Moravskoslezské v Dolním Benešově u Opavy,
- v zemi Slovenské ve Vajnorech u Bratislavy.³⁹

ČLH v Chebu sídlila na vojenském letišti, kde se do roku 1934 nacházelo vojenské letecké učiliště, které bylo následně přesunuto do Prostějova. Od roku 1928 zde působily jednotky I. leteckého pluku T.G.M. ČLH operovala nad územím četnických oddělení Cheb, Karlovy Vary, Chomutov a Most. Vojenské

³⁶BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 266

³⁷*Kalendář československého četnictva 1938*. Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937. – str. 213

³⁸BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 266

³⁹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str 18

letišť v Chebu bylo domovem ČLH do května 1938, kdy bylo následně přesunuto do Karlových Varů.⁴⁰

Hlavním úkolem ČLH byl dohled nad dodržování všech zákonných předpisů a mezinárodních úmluv týkající se letectví (např. zajištění zahraničních letadel, které neoprávněně přelétly na území ČSR). Spolupůsobení s pozemními bezpečnostními složkami (např. pronásledování nebezpečných pachatelů). A také vykonávání pomocné a záchranné služby (např. při živelních pohromách a leteckých nehodách).⁴¹

Letadla četnických leteckých hlídek mají základní tón šedozelený, hlava trupu a okraje nosných ploch jsou barvy šarlatově červené a na svislé ocasní ploše mají státní barvy ve sférickém trojúhelníku. Rovněž imatrikulační písmena na letounu mají šarlatově červenou barvu.⁴² Za celou éru působení ČLH v Chebu hlídka disponovala dvěma stroji Škoda D-1 (imatrikulační značka OK-PAB), jedním strojem Letov Š – 328 Šmolík (imatrikulační značka OK-PCA) a dvěma stroji Avia B-534 (imatrikulační značka OK-PAF a OK-PAX).⁴³

Neboť ze začátku četnictvo nemělo dostatek pilotů z vlastních řad, u ČLH sloužili armádní piloti. V pozdějších letech se k ČLH hlásili četníci, kteří prošli svojí prezenční vojenskou službou u leteckých útvarů anebo se letectví věnovali ve volném čase.⁴⁴ Vojenští piloti měli speciálně upravené uniformy. Byly to pro piloty charakteristické resortní uniformy s otevřeným límcem, nejdříve v barvě zelené a později v modré, knoflíky s iniciály Č.S., výložky s šarlatově červeným lemem a střední páskou a límcové odznaky důstojníků MV. Na pravé kapse saka se nacházel pilotní odznak. Čepice měly šarlatově červený lem a střední státní znak z tombakového plechu. Kalhoty byly opatřeny lampasem šarlatově červené

⁴⁰Letiště Cheb - LKCB. *Historie letiště v Chebu* [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <http://www.letistecheb.cz/ohlednuti/historie-letiste-v-chebu.html>

⁴¹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 20

⁴²MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 22

⁴³MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 230

⁴⁴MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 66 - 67

barvy.⁴⁵ Resortní četníci využívali uniformy své. Uniformu v roce 1986 ve svých vzpomínkách popsal letecký pozorovatel z Četnické letecké hlídky Hradec Králové nadporučík letectva Mikuláš Guljanič: „*Brigádýrka měla červenou lemovku a stejný odznak jako mělo četnictvo. Sako jsme však měli typicky ,letecké' s otevřeným límcem a kravatou, zatímco četníci měli uniformy upnuté až ke krku. Na sako byl na pravé straně prsou pilotní či pozorovatelský odznak. To vše doplňovaly černé kalhoty a na límci a výložkách odznak otevřené knihy – zákoníku, jaký dříve nosili příslušníci justiční služby četnictva. Bylo to trochu operetní, ale pro nás letce bylo přece jen příjemnější nosit letecké sako, než to četnické upnuté ke krku.*“⁴⁶

K roku 1938 na ČLH v Chebu sloužili jako velitel hlídky a první pilot kapitán letectva Vladimír Svozil, druhým pilotem byl strážmistr četnictva Josef Bajer, vrchní mechanik strážmistr četnictva Hynek Sechovský, mechaniky byli strážmistr četnictva Otto Blecha a J. Brádka, řidič automobilu byl strážmistr četnictva Jaromír Jeřábek a strážmistr četnictva Jaroslav Vašák. Radiotelegrafisté byli strážmistr četnictva Jaroslav Štark a strážmistr četnictva Alois Řeřábek. V Chebu také sloužil poručík letectva Josef Hanuš, který se později stal velitelem ČLH v Terezíně.⁴⁷

Dne 19. května 1938, krátce před květnovou částečnou mobilizací, se celá ČLH Cheb přesunula do Plzně a následně do Karlových Varů.⁴⁸ Po podepsání mnichovské dohody se hlídka z Karlových Varů přesunula do Prahy.⁴⁹

Dne 24. května 1938 provedli pilot strážmistr četnictva Josef Bajer a pozorovatel poručík letectva Josef Hanuš v letounu Letov Š - 328 Šmolík tajný průzkum, který byl prováděn také nad německým územím. Trasa letu byla zaznamenána takto: Plzeň – Přimda – Tachov – Mähring – Tři Sekery – Waldsassen – Cheb –

⁴⁵VANĚČEK, Jiří. *Stejnokrojové předpisy pro četnictvo a jejich změny v letech 1918-1945*. Hlušovice: Jiří Vaněček 2018. – str. 112

⁴⁶MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 69

⁴⁷MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 226 - 227 (označeno ČLH Karlovy Vary)

⁴⁸MATĚJÍČEK, Luděk. *Chebská křídla*. Cheb: Svět křídel, 2006. ISBN 80-86808-27-0. – str. 118

⁴⁹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 100

Schirding – Cheb – Plzeň. Ovšem dle paměti strážmistra četnictva Josefa Bajera let probíhal takto: „*Armáda si přála provést násilný průzkum německého pohraničí. Byl jsem vybrán jako pilot pozorovacího Š-328 a jako pozorovatel se mnou letěl poručík Hanuš. Ten den bylo špatné počasí, pršelo, a viditelnost byla chvílemi jen pár metrů. Hranici jsme přeletěli u Přimdy a letěli Německem až na úroveň Mostu. Nejhlouběji jsme se dostali až na třicet kilometrů do Německa. Hodně jsme fotografovali a poručík pro jistotu pořizoval i nákresy. Z malé výšky jsme i přes špatnou viditelnost rozeznávali vojenské jednotky a dělostřelectvo připravené u našich hranic. Náš výzvědný let trval dvě hodiny.*

Celá akce byla přísně tajná a let neměl být zapsán do knihy startů ani do zápisníku letů. Naše snímky potvrdily soustředování wehrmachtu podél hranic a německá strana oficiálně protestovala na našem ministerstvu zahraničních věcí. Stížnost se skutečně vyšetřovala, ale bylo odpovězeno, že ten den pro špatné počasí nstartovalo žádné československé letadlo...“⁵⁰

ČLH byly oficiálně zrušeny k 31. březnu 1939, kdy všechna letadla zabavila Luftwaffe a všichni personál vykazala z letišť.⁵¹

2.1.3 Četnická pátrací stanice v Chebu

Četnická pátrací stanice v Chebu vznikla v roce 1929 na základě výnosu ministerstva vnitra č. 82695/13 ze dne 27. prosince 1927.⁵² Sídlila na ulici Grabenstrasse 43, což je dnešní Evropská 311/43.⁵³ Působnost pátrací stanice zahrnovala okresy Tachov, Planá, Teplá, Mariánské Lázně, Cheb, Aš, Falknov nad Ohří (dnešní Sokolov), Loket, Kraslice, Nejdek, Karlovy Vary, Jáchymov a Žlutice. Sousedními pátracími stanicemi byly stanice v Plzni a v Mostě.⁵⁴

„Úkolem pátrací stanice bylo spolupůsobit při vypátrání a zajištění pachatele a odcizeného majetku a k zajištění důkazů u každého většího trestného činu,

⁵⁰MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 74

⁵¹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křidel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 110

⁵²BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 24

⁵³BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 25

⁵⁴BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 7

spáchaného v jejich obvodu, konat v příkázaném obvodu objíždky motorovým kolem z preventivních důvodů, zvláště ke kontrole zachování silničního řádu a pořádku na veřejných komunikacích a místech, vést pro svůj obvod soustředěnou evidenci pátrací služby a evidenci cikánů, výjimečně vypomáhat při neodkladných a naléhavých výkonech bezpečnostní služby v obvodu místní stanice, jestliže četnictvo místní stanice nebylo k dispozici, nebo když na případ nestačilo.⁵⁵ Četnická pátrací stanice byla vybavena motocyklem s postranním vozíkem, služebním automobilem, fotografickým přístrojem, sadou daktyloskopických pomůcek a služebním psem (zpočátku teriér Fifi a následně Bruno).⁵⁶

V roce 1938 bylo osazenstvo četnické pátrací stanice následující:

- vrchní strážmistr Václav III. Novotný (vedoucí síla)
- praporčík Karel Procházka (zástupce velitele)
- štábní strážmistr Karel Kafka (fotograf a vůdce služebního psa)
 - štábní strážmistr Bohumír Mařík
 - štábní strážmistr Josef II. Adamec
 - štábní strážmistr Jakub Brousek (kancelářský pomocník)
- strážmistr Josef Hrádek
 - strážmistr Karel Šlegr
 - strážmistr Karel II. Loffelmann
 - strážmistr Václav I. Moravec
 - strážmistr Leopold Pösinger⁵⁷

2.2 Sbor stráže bezpečnosti

Též občas označován jako státní policie. Upraven byl zákon č. 230/1922 Sb. o sborech stráže bezpečnosti.⁵⁸ Tento sbor se skládal ze dvou částí, a to: sboru

⁵⁵BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 24 - 25

⁵⁶BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 24

⁵⁷BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křidel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 51

⁵⁸ Zákon č. 230/1922 Sb. o sborech stráže bezpečnosti

uniformované strážce bezpečnosti a neuniformované strážce bezpečnosti. Sbor vykonával službu ve větších městech.⁵⁹

Sbor uniformované strážce byl ozbrojen a vojensky řízen. Spadal pod ministerstvo vnitra a neměl jednotné velení, tudíž byl označován jako nejslabší bezpečnostní sbor. Na území ČSR existovalo pět policejních ředitelství, a to v Praze, v Plzni, v Brně, v Moravské Ostravě a v Opavě. K tomuto počtu časem vznikalo mnoho policejních ředitelství, zejména na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, a také policejních úřadů a dalších expozitur. Nejnižším článkem byly policejní strážnice. V čele policejních ředitelství stáli ředitelé, až na Prahu, kde stál policejní prezident.⁶⁰

Oděvní výstroj sboru strážce bezpečnosti se skládala z černé blůzy s uzavřeným stojatým límcem, světle červeným lemováním klop kapes a světle červenými výložkami, na kterých bylo hodnostní označení. Knoflíky měly motiv ČS Iva. Dále do služby nosili buď kalhoty do bot, anebo kalhoty dlouhé. Jako pokrývku hlavy nosili služební přilbu černé barvy se stříbrným kováním, čepici (brigadýrka) nebo polní čapku (lodička). V zimním období policisté nosili plášť, nebo pláštěnku. Jako služební obuv nosili vysoké boty černé barvy, nebo černé šněrovací botky s holenicemi černé barvy. Tyto uniformy dosti připomínaly uniformy amerických policistů. Na hnědém opasku se nacházelo hnědé pouzdro s pistolí vz. 27 a šavle vz. 27. Jako další výzbroj policie sloužila puška vz. 24 se dvěma sumkami a bodákem vz. 24.⁶¹

Hodnosti sboru uniformované strážce byly pomocný strážník, strážník v 1. polovici čekatelské doby, strážník v 2. polovici čekatelské doby, strážmistr, štábní

⁵⁹SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 28

⁶⁰SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 28 - 29

⁶¹SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 30 - 33

strážmistr, praporčík ustanovený trvale velitelem, podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, štábní kapitán, major, podplukovník, plukovník.⁶²

Sbor neuniformované stráže bezpečnosti, tzv. „detektivů“, konal službu v občanském oděvu, kdy se prokazovali odznaky, služebními legitimacemi, a dle potřeby byli ozbrojeni. Hlavní pracovní náplní detektivů v terénu byla pátrací, operativní, vyšetřovací a zpravodajská činnost.⁶³

2.2.1 Sbor uniformované a neuniformované stráže bezpečnosti v Chebu

Státní policejní úřad v Chebu byl založen 10. prosince 1922 pro Cheb a obec Matzelbach (v českém jazyce Maškov, dnes součást Chebu). Úřad vedl policejní rada JUDr. František Jakl. Od roku 1937 se působnost úřadu rozšířila o obce Františkovy Lázně, Horní Lomany a Slatina. V roce 1938 na policejním úřadu v Chebu sloužilo dohromady 89 uniformovaných policistů, z toho 10 obvodních inspektorů I. třídy, 26 obvodních inspektorů II. třídy, 9 nadstrážníků, 30 strážníků a 14 pomocných zřízenců. Neuniformovaných policistů bylo 16. Dále zde bylo 11 úředníků v kancelářské službě. Bylo v plánu, že by do budoucna stav uniformovaných policistů měl být zvýšen na 100 příslušníků a neuniformovaných policistů na 25 příslušníků.⁶⁴

Dne 14. prosince 1936 byla ve Vildštejnu (dnes Skalná) založena Státní policejní expositura.⁶⁵

2.3 Finanční stráž

Jednalo se o jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, vojensky organizován, jehož hlavním úkolem bylo střežení státní hranice, potírání pašování s obcházením celních předpisů a dozoru na pohraniční styk. Finanční stráž byla

⁶²SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 37

⁶³Policie České republiky. *Sbory stráže bezpečnosti* [online]. [cit. 19.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sbory-straze-bezpecnosti.aspx>

⁶⁴ *Policejní praktikum pro rok 1938*. Praha: Policejní listy, 1937. – str. 91 - 92

⁶⁵ *Policejní praktikum pro rok 1938*. Praha: Policejní listy, 1937. – str. 91

podřízena ministerstvu financí.⁶⁶ Základním právním předpisem pro finanční stráž byl zákon č. 114/1927 Sb.⁶⁷

Organizačně nejvýše byly postaveny zemské finanční úřady, pod nimi byly inspektoráty finanční stráže, a jako nejnižší článek oddělení finanční stráže, kdy tato oddělení buď byla umístěna v budovách celních úřadů, anebo ve vlastních budovách, rozmístěných hustěji po státních hranicích. V rámci zbylých bezpečnostních sborů byla finanční stráž hned po četnictvu druhý nejlépe hodnocený bezpečnostní sbor.⁶⁸

Stejnokroj finanční stráže se skládal z blůzy zelené barvy s uzavřeným stojatým límcem, s tmavě-zelenými výložkami na límci s hodnotným označením, nárameníky jsou bez distinkcí. Knoflíky od roku 1938 byly zdobeny ČS lvem. Dále financové nosili kalhoty do bot, anebo kalhoty dlouhé. U FS byly oblíbené tzv. „kanadky“, což byly vysoké šněrovací boty hnědé barvy, anebo dle předpisu nosili černé šněrovací botky s černými holenicemi. V zimním období nosili kožichy a pláště nebo pláštěnky. Jako pokrývku hlavy užívali čepici (brigadýrka), polní čapku (lodička) nebo papachu (beranice). Opasek byl opatřen dohodou, sumkami na náboje, bodákem vz. 33, a popřípadě pouzdem na služební zbraň. Výzbroj FS se skládala z pušky vz. 33, nebo pistole vz. 24.⁶⁹

Hodnosti finanční stráže se skládaly ze zřízenců a pomocných zřízenců FS (pomocný dozorce, dozorce v 1. polovici čekatelské doby, dozorce v 2. polovici čekatelské doby, respicient, vrchní respicient, vrchní respicient pověřen vedením úřadu) a úředníků finanční stráže (úřednický čekatel v 1. polovici čekatelské doby, úřednický čekatel v 2. polovici čekatelské doby, inspektor 2. třídy, inspektor 1. třídy, vrchní inspektor 2. třídy, vrchní inspektor 1. třídy).⁷⁰

⁶⁶SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 38

⁶⁷ Zákon č. 114/1927 Sb. Celní zákon

⁶⁸SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 38

⁶⁹SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 39 - 44

⁷⁰SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 47

2.3.1 Finanční stráž na Chebsku

V roce 1938 se v Chebu nacházel Inspektorát finanční stráže, který vedl vrchní inspektor I. třídy František Sládek. Pod inspektorát finanční stráže spadalo Oddělení finanční stráže v Chebu a další oddělení dislokované v chebském politickém okrese. U oddělení finanční stráže při celním úřadě v Chebu v roce 1938 sloužilo okolo 30 mužů.⁷¹

Dále se v chebském politickém okrese nacházela tato oddělení finanční stráže, která kopírovala státní hranici ČSR s Německem:

Oddělení finanční stráže Starý Albenreuth (dnešní Mýtina), kdy toto oddělení z počátku roku 1938 mělo 5 mužů a postupem času se jeho počet zvýšil na 10 na oddělení. Toto oddělení vedl vrchní respicient finanční stráže Adolf Toman,⁷² kdy vedl také družstvo SOS.

Oddělení finanční stráže Starý Kynšperk u Chebu (dnešní Hrozňatov). Na tomto oddělení sloužilo 10 příslušníků finanční stráže.⁷³

Oddělení finanční stráže Wies u Chebu (po druhé světové válce tato obec kompletně zanikla). Toto oddělení sídlilo v budově celního úřadu a sloužilo zde 12 příslušníků finanční stráže.⁷⁴

Oddělení finanční stráže Mühlbach (dnešní Pomezí nad Ohří). Zde sloužilo 14 příslušníků finanční stráže.⁷⁵

⁷¹ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 167 - 168

⁷²ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 159 - 160

⁷³ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. - str. 173 - 174

⁷⁴ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 175 - 176

⁷⁵ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 171 - 172

Oddělení finanční stráže Libštejn (dnešní obec Libá). Zde sloužilo 10 příslušníků finanční stráže.⁷⁶

Oddělení finanční stráže Vojtanov. Na tomto oddělení bylo zařazeno 12 příslušníků finanční stráže.⁷⁷

Oddělení finanční stráže Vildštejn (dnešní Skalná). Zde sloužilo 12 příslušníků finanční stráže.⁷⁸

Oddělení finanční stráže Plesná. Zde v roce 1938 sloužilo 15 příslušníků finanční stráže.⁷⁹

Oddělení finanční stráže Schönbach u Chebu (dnešní obec Luby). V roce 1938 zde bylo zařazeno 12 příslušníků finanční stráže.⁸⁰

2.4 Stráž obrany státu

Jednalo se o speciální bezpečnostní sbor, který vznikl v březnu 1936 díky vládnímu nařízení č. 270/1936 Sb.⁸¹ Právní úprava se nacházela v zákoně č. 131/1936 Sb. o obraně státu.⁸² Jako základ složek pro SOS bylo využito četnictvo, sbor stráže bezpečnosti, finanční stráž a k doplnění stavu se využívaly vojenské posily. Tito příslušníci byli veleni ze své klasické resortní služby na výcviky vedené armádou, a následně na úkoly spojené s působením SOS.⁸³

⁷⁶ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 169 - 170

⁷⁷ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 195 - 196

⁷⁸ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 205 - 206

⁷⁹ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 201 - 202

⁸⁰ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 203 - 204

⁸¹ Vládní nařízení č. 270/1936 Sb. o stráži obrany státu

⁸² Zákon č. 131/1936 Sb. o obraně státu

⁸³SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 6

Hlavním úkolem SOS byla ochrana státní hranice, kdy příslušníci prováděli trvalé střežení státní hranice a byli prvním sledem bojujícím proti nepříteli. Dalším úkolem byla zpravodajská činnost, kdy využívali osobní a místní znalosti, a získávali zpravodajské informace, které následně předávali zpravodajským důstojníkům armády. Dále střežili důležité objekty, spolupracovali na přípravách pro ničení a zatarasování komunikací, ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti a spoluprováděli úkony celní správy.⁸⁴

Prapory SOS náležely pod ministerstvo vnitra, avšak v rámci konfliktu či mobilizace přešly pod jednotlivá velitelství československé armády. Obvod praporů SOS tvořilo několik okresních obvodů. Prapor se dále dělil na roty, ty se dělily na čety, a následně na jednotlivá družstva. Jedno družstvo mělo 13 mužů s lehkým kulometem. Družstva byla rozdělována do tří sledů; zpravodajského, obranného a mobilní zálohy, do kterých byly zařazovány ČPO, sídlící v místě praporu. Celkově bylo vytvořeno 31 praporů. Ke každému praporu byly doplněny četnické pohotovostní oddíly.⁸⁵

Příslušníci byli povoláváni na třítydenní vojenské odborné kurzy, kdy během těchto kurzů se zdokonalovali ve střelbě z pušky, kulometu a hodu granátem. Výcvik byl veden u jednotlivých vojenských praporů nebo pluků, kdy byli povoláváni společně, aby se zlepšila jejich práce v týmu. Při celkovém hodnocení z hlediska horlivosti, kázně a fyzické připravenosti, se na prvním místě umístili příslušníci četnictva, následně příslušníci finanční stráže a jako poslední příslušníci sboru stráže bezpečnosti, ovšem i oni pod dobrým velením dokázali předvést skvělé výsledky.⁸⁶

„Sosáci“ využívali své resortní uniformy, kdy místo přileb v terénu využívali polní čapky (lodičky). Dále využívali své zbraně, a to jak pušky se svými bodáky, tak i pistole. Šavle nebyly využívány. Jednotky byly doplněny materiálem, který

⁸⁴SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 7

⁸⁵SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 7 - 8

⁸⁶SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 8

poskytla armáda. V rámci výstroje to byly vojenské přilby vz. 32, polní lahve, polní kukátka a kompasy, stanové dílce, tlumoky, deky, ešusy, plynové masky vz. 35 s brašnami, polní lopatky a svítilny. Nad rámec své výzbroje obdrželi raketové pistole vz. 30, granáty, kulometry vz. 26 a příslušenství k němu. Každý příslušník SOS měl ke svým dvěma sumkám navíc další dvě sumky.⁸⁷

2.4.1 Prapor SOS Falknov nad Ohří

Prapor Stráže obrany státu byl dislokován do Falknova nad Ohří (dnešní Sokolov) a působil v politických okresech Aš, Cheb, Falknov nad Ohří (dnešní Sokolov), Jáchymov, Kraslice, Mariánské Lázně, Loket, Nejdek, Teplá a Karlovy Vary. Velitelem praporu se stal bývalý legionář major František Helvín. Po podepsání Mnichovské dohody se prapor přesunul do Rakovníku.⁸⁸

V květnu 1938 bylo k praporu zařazeno celkem 974 mužů. Z toho 231 četníků, 167 policistů, 341 příslušníků finanční stráže a 235 vojáků. V září 1938 se počet příslušníků, zařazených u tohoto praporu zvýšil, na 1 657. Z toho 396 četníků, 254 policistů, 394 příslušníků finanční stráže a 228 vojáků, kteří byli doplnění 385 vojáky ze zálohy v důsledku mobilizace.⁸⁹

Prapor SOS Falknov nad Ohří se během bojů nevyhnul ztrátám. Během bojů padli:

vrchní strážmistr četnictva František Novák, strážmistr četnictva Josef Brčák, strážmistr četnictva Josef Falber, kdy tito muži padli 13. září 1938 při obraně obce Schwaderbach (dnes obec Bublava).⁹⁰

⁸⁷SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 12 - 17

⁸⁸Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

⁸⁹Bunkry.cz. *Prapory Stráže obrany státu (SOS)* [online]. [cit. 20.2.2023]. Dostupné z: <https://www.bunkry.cz/clanek/1202>

⁹⁰Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

Strážmistr četnictva Václav Ráž byl smrtelně raněn 13. září 1938 při obraně obce Gossengrün (dnes obec Krajková) a zemřel 14. září 1938 v nemocnici ve Falknově.⁹¹

Dále 13. září 1938 při obraně obce Habersbirk (dnešní obec Habartov) padli praporčík četnictva Jan Koukol, strážmistr četnictva Antonín Křepela, četník na zkoušku v hodnosti desátníka Stanislav Roubal, četník na zkoušku Vladimír Černý.⁹²

Dne 14. září 1938 v hotelu Victoria padl strážmistr policie Jan Klenner. Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek padl 28. září 1938 v Horních Lomanech. Dne 30. září 1938 v Mühlbachu (dnešní Pomezí nad Ohří) padl strážmistr policie Jozef Petráš, který byl k praporu SOS Flaknov nad Ohří poslán z praporu SOS Užhorod. Dne 30. září 1938 byl v Plesné těžce raněn dozorce finanční stráže František Karásek, který 1. října 1938 zemřel v nemocnici v Aši. Posledním padlým se stal 5. října 1938 strážmistr policie Václav Freislaben, který zemřel v nemocnici v Karlových Varech.⁹³

2.5 Československá armáda

Československá armáda byla hlavním ozbrojeným sborem, který měl bránit v případě napadení území ČSR. Spadala pod ministerstvo národní obrany, kdy nejvyšším článkem byl hlavní štáb s náčelníkem, pod ním zemská vojenská velitelství a následně jednotlivé sbory, divize, pluky, prapory, roty, čety a družstva.⁹⁴

Výstroj příslušníků armády zařazených u jednotek SOS se skládala ze soukenné blůzy vz. 30 zelené barvy, soukenných kalhot s ovinovačkami, vojenských bot,

⁹¹Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

⁹²Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

⁹³Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

⁹⁴SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 48

polní čapkou (lodičkou), vojenskou helmou vz. 32 tzv. „hříbek“, opaskem se sumkami, torbou a plynovou maskou s brašnou. Knoflíky byly značeny dvěma zkříženými meči. Výzbroj se skládala z pušek vz. 24, bodáků vz. 24, granátů, pistolí vz. 27 a kulometů vz. 26.⁹⁵

Vojenské hodnosti se dělily na mužstvo (vojín, svobodník, desátník, četař, rotný) dále na poddůstojníky (rotmistr, štábní rotmistr, praporčík, štábní praporčík) a na důstojníky (podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, štábní kapitán, major, podplukovník, plukovník, generál).⁹⁶

V Chebu a jeho okolí byly za trvání první republiky dislokovány tyto útvary:

Hraničářský prapor 5 byl v Chebu dislokován od roku 1920. V roce 1938 se zde nacházelo velitelství s hospodářskou správou, technická rota, pomocné čety a tři pěší roty a jedna kulometná rota. Jedna bojová rota měla 190 mužů. Nacházel se zde jeden vyšší důstojník, který velel rotě, čtyři nižší důstojníci, kteří veleli četám, 1 rotmistr a 184 poddůstojníků a mužstva. Pro zajímavost, velitelem praporu od února 1928 až do září 1928 byl podplukovník generálního štábu Sergej Ingr, pozdější ministr národní obrany exilové vlády. V letech 1938 praporu velel plukovník pěchoty Ing. František Kadláček. Hraničářský prapor 5 se v Chebu nacházel až do února 1938, kdy následně většina jeho útvarů byla stažena do Falknova nad Ohří, dále do Ostrova nad Ohří a do Rybářů (dnešní část Karlových Varů).⁹⁷

Pěší pluk 33 „Doss Alto“, který vznikl v roce 1920 sloučením dvou chebských pluků. Název „Doss Alto“ poukazuje na bitvu na italské frontě během první světové války, během které zaznamenaly československé legie výrazných

⁹⁵SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 50 - 55

⁹⁶SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3. – str. 57

⁹⁷SOS Falknov n./O. *Hraničářský prapor 5 – Cheb* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.sosfalknov.cz/armada/hranicarsky-prapor-5-cheb/>

úspěchů.⁹⁸ V roce 1938 pluku velel plukovník generálního štábu Eduard Horák a jeho zástupcem byl podplukovník pěchoty Alfred Stříbrný. Dne 11. února 1938 byl pluk převelen na Slovensko do města Šastín.⁹⁹

V Chebu se od února 1938 také nacházel třetí prapor pěšího pluku 18 pod vedením majora Huga Blechy, který byl zároveň posádkovým velitelem Chebu. Major Hugo Blecha byl za odbojovou činnost v Obraně národa zatčen a 10. červnu 1942 v Táboře popraven.¹⁰⁰

⁹⁸KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. – str. 25

⁹⁹Valka.cz. *Pěší pluk 33 [1920-1938]* [online]. [cit. 22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/Pesi-pluk-33-1920-1938-t72672>

¹⁰⁰JENČÍK, Milan. *Zdivočelé Sudety*. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4952-8. – str. 121,239

3. Místa bojových střetů

Dne 12. září 1938 v Norimberku na sjezdu NSDAP Adolf Hitler pronesl projev, který odstartoval sudetoněmecké povstání. V projevu se zastal sudetských Němců a vyjádřil jim podporu. Po tomto projevu Němci začali pořádat demonstrace za účelem připojení Sudet k Německu a také začali útočit na budovy československé státní moci.

3.1 Strážmistr státní policie Jan Klenner

Jan Klenner se narodil 20. dubna 1911 na Žižkově, který byl od roku 1922 součástí Prahy. Vyučil se elektromontérem a v letech 1932 – 1934 vykonal svoji prezenční službu u dělostřeleckého praporu 305, kde sloužil jako radiotelegrafista. Dne 11. srpna 1935 požádal o přijetí ke státní policii a v lednu 1936 nastoupil v hodnosti strážníka k uniformované stráži bezpečnosti v Praze, oddělení Hradčany. V květnu 1937 byl přeložen k Policejnímu úřadu Cheb.¹⁰¹

Dne 11. září 1938 proběhl v Chebu sraz Branného sboru československých motoristů. Tento průvod se nacisté pokusili překazit a zaútočili na něj. V nastalé bitce, do které se zapojili také policisté, bylo raněno 18 policistů, z toho strážmistr státní policie Václav Brůžek těžce. Po závěrečné řeči Adolfa Hitlera dne 12. září 1938 vypukly v Chebu nepokoje. U Chebské spořitelny se shromáždilo kolem 4000 henleinovců, kteří táhli městem s úmyslem dobýt lidový dům, kde se nacházela skupinka levicových antifašistů. Cestou zdemolovali a vykradli na 38 českých a židovských obchodů. K obnovení pořádku bylo povoláno 70 četníků a 30 policistů, ti ovšem k rozehnutí davu nesměli využít střelné zbraně a násilníky rozháněli pouze za pomoci obušků.¹⁰²

Ráno bylo náměstí opět plné. Před osmou hodinou dostala skupina 11 policistů rozkaz zjistit situaci ve městě. Dav policisty napadl kameny, cihlami a klacky.

¹⁰¹Policie České republiky. *Téměř zapomenutý hrdina z roku 1938* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/temer-zapomenuty-hrdina-z-roku-1938.aspx>

¹⁰²Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Jan Klenner* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces18.html>

Několik policistů bylo zraněno, kdy jednoho z nich se pokusil někdo bodnou nožem do zad. Na pomoc jim přispěchal další oddíl četníků a policistů, který se rozvinul a zabránil davu v postupu. V tento moment směrem k zasahujícím četníkům a policistům padlo několik výstřelů, na což zasahující příslušníci bezpečnostních sborů odpověděli devíti výstřely, během nichž jeden výstřel zasáhl Jana Gibtnera, který vystřelil z revolveru. Na žádost JUDr. Jakla byly do Chebu poslány posily, kdy odpoledne 13. září 1938 dorazilo 60 plzeňských policistů, vojsko s tankovou četou a čtyři obrněná vozidla. V celém politickém okrese Cheb bylo vyhlášeno stanné právo a začalo zatýkání místních nacistických pohlavárů. Pomocí informátora získali policisté poznatek o tom, že by se v hotelu Victoria, jenž byl přezdíván „Hnědý dům“, a v hotelu Wälzl mělo docházet k přechovávání zbraní.¹⁰³

Dne 14. září 1938 v odpoledních hodinách dorazil na místo komisař Urban s úkolem provést domovní prohlídku. K dispozici měl několik neuniformovaných policistů, četou uniformovaných policistů a 30. vojenský pohotovostní oddíl pěchoty se dvěma obrněnými vozidly. Jelikož na výzvu k otevření nikdo z hotelu nezareagoval, policisté byli nuceni začít vyrážet dveře pažbami pušek. Po půl sedmé večer z obou hotelů začali henleinovci odstřelovat ulici z pistolí, pušek a kulometů. Policisté a vojáci byli nuceni palbu opřít. Během střelby byl několika ranami postřelen strážmistr státní policie Jan Klenner, který na místě zemřel. V boji byl také zastřelen železniční zřízenec Emanuel Bláha, který chtěl Klennerovou puškou pokračovat v boji, a vrátný ČSD Václav Tejček, který oběma mužům běžel na pomoc. Během přestřelky byli zasaženi také nezúčastněné osoby z řad obyvatelstva. Policisté vyzvali henleinovce k opuštění hotelu, avšak ti neuposlechli a palbu zahájili znova. Po 20. hodině se za pomoci ručních granátů podařilo vyrazit dveře hotelu Victoria a policisté vnikli dovnitř. Zde policisté našli značné množství munice, tři pistole a pouzdra na zbraně zahraničního původu. Většina henleinovců i se zbraněmi unikli z hotelu zadním východem. Jediný zadržený byl Georg Leicht, kterého inspektor Václav Kozák našel schovaného na půdě. U výsledku uvedl, že zde viděl dva kulometry a tři

¹⁰³Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Jan Klenner* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces18.html>

muže ozbrojené pistolemi. Z jednoho kulometu měl střílet jakýsi Kerl. Leicht předstoupil před soud 21. září, avšak nepodařilo se mu dokázat, že střílel. V roce 1940 hoteliér Max Hentschel vymohl na protektorátních úřadech odškodné ve výši 10 641 říšských marek za poškození hotelu Victoria. V roce 1945 byl hotel Victoria a hotel Wälzl zničen během amerických náletů na Cheb.¹⁰⁴ Strážmistr státní policie Jan Klenner byl pohřben na Olšanském hřbitově v Praze.¹⁰⁵

3.2 Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek

Rudolf Josiek se narodil 2. prosince 1914 v obci Lyžbice (okres Český Těšín). Jeho otec padl během první světové války. Byl velice dobrým studentem, avšak neměl peníze na další studium. Vyučil se radiomechanikem. Po odsouzení základní prezenční služby působil jako délesloužící poddůstojník v hodnosti četaře. V březnu 1938 přestoupil k finanční stráži, kde byl přidělen na oddělení finanční stráže Hazlov.¹⁰⁶

Dne 22. září 1938 byla nucena četa SOS, které byl Josiek součástí, ustoupit na západní okraj obce Horní Lomany (dnes součást Františkových Lázní). Zde 28. září 1938 okolo 2. hodiny ráno u železničního přejezdu padl dozorce finanční stráže Rudolf Josiek. Dne 29. září 1938 byli během odvety zastřeleni tři henleinovci. Za tento čin byli později členové družstva vyšetřováni gestapem. Dne 30. září 1938 bylo rozkázáno k ústupu a celá četa SOS se postupně stáhla až do Kralovic. Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek byl pohřben v rodné obci Lyžbice.¹⁰⁷ V roce 1947 byl Rudolf Josiek vyznamenán Československým

¹⁰⁴Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Jan Klenner* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces18.html>

¹⁰⁵Policie České republiky. *Téměř zapomenutý hrdina z roku 1938* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/temer-zapomenuty-hrdina-z-roku-1938.aspx>

¹⁰⁶Třinec i ty. *Čestným občanstvím Třince byl poctěn Rudolf Josiek in memoriam.* [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z <https://www.trinecko.cz/cestnym-obcanstvim-trince-byl-pocten-rudolf-josiek-in-memoriám/d-40220>

¹⁰⁷Codyprint.cz. *Doz. fin. Stráže Rudolf Josiek* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces17.html>

válečným křížem 1939 a v roce 2018 byl zařazen mezi čestné občany města Třince.¹⁰⁸

3.3 Pomocný strážník státní policie Jozef Petráš

Jozef Petráš se narodil v roce 1910 v obci Nemecká Ľupča (okres Liptavský Svätý Mikuláš, Slovensko – v dnešní době Partizánská Ľupča). Nastoupil k policejnímu ředitelství v Užhorodu a dne 29. srpna 1938 byl přiřazen do Stráže obrany státu. Dne 14. září 1938 byl četou padesáti mužů převelen pod policejní ředitelství v Plzni, které je poslalo k zesílení policejního komisařství v Chebu. Po příjezdu do Chebu byl vyslán k posílení oddělení finanční stráže Wies u Chebu, avšak celé oddělení bylo zajato a odvečeno do Německa.¹⁰⁹

Následně byl dne 29. září 1938 vyslán jako velitel družstva SOS k zesílení jednotek v blízkosti Mühlbachu (dnešní Pomezí nad Ohří). Dne 30. září 1938 byl na družstvo SOS proveden útok o síle 200 ordnerů. Útok byl odražen, avšak v boji padl velitel družstva pomocný strážník státní policie Jozef Petráš. Policisté Ivan Korol, který byl rusínské národnosti, a Ján Koroly, který byl maďarské národnosti, oba dva byli těžce raněni. Místo posledního odpočinku Jozefa Petráše není bohužel známo.¹¹⁰

3.4 Dozorce finanční stráže František Karásek

František Karásek se narodil 27. října 1910 v Božkově (okres Plzeň). Zařazen byl k oddělení finanční stráže Plesná. Dne 22. září 1938 byl nařizen ústup z Plesné do Tršic. Družstvo SOS, kterým byl dozorce finanční stráže František Karásek členem, vystřídal několik stanovišť. Dne 30. září 1938 v 6:30 hodin ráno bylo jejich stanoviště napadeno a příslušníci SOS se rozhodli stáhnout na

¹⁰⁸Třinec i ty. *Čestným občanstvím Třince byl poctěn Rudolf Josiek in memoriam*. [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z <https://www.trinecko.cz/cestnym-obcanstvim-trince-byl-pocten-rudolf-josiek-in-memoriam/d-40220>

¹⁰⁹Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Josef Petráš* [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces19.html>

¹¹⁰Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Josef Petráš* [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces19.html>

výšinu Kriegshan. Při přesunu na louce mezi lesíky byl zasažen dozorce finanční stráže Karásek do ruky a do břicha. Z důvodu otevřeného terénu byl Karásek ukryt na okraji lesa v lesním příkopě s příslibem, že se pro něj spolubojovníci vrátí. Zanedlouho místo obsadilo 150 ordnerů, kteří raněného Karásku našli a odvěkli do Ašské nemocnice. Zde 1. října 1938 zemřel.¹¹¹ Místo posledního odpočinku není známo, avšak někteří historici se shodují, že by mohl být pohřben v neoznačeném hrobu v rohu Ašského centrálního hřbitova.¹¹² Po válce se československým úřadům podařilo vypátrat a zadržet vraha dozorce finanční stráže Františka Karásku, avšak tento heinleinovec se druhý den oběsil v cele.¹¹³

3.5 Další bojové střety

Bojových střetnutí na Chebsku probíhalo v roce 1938, zejména pak v září 1938 při sudetoněmeckém povstání, nespočet. Dne 21. května 1938 v ranních hodinách hlídka ve složení praporčík státní policie Aloise Kriegla a strážmistr Františka Korandy vykonávala strážní službu na silnici vedoucí z Chebu. Dva členové Sudetoněmecké strany jedoucí na motocyklu byli policisty vyzváni, aby zastavili. Výzvy ani varovného výstřelu neuposlechli a následně byli Georg Hoffmann a Nicolaus Böhm zastřeleni. Jejich pohřeb dne 25. května 1938 se stal ukázkou síly strany SdP. Střelba byla oprávněná, neboť o tom v létě rozhodl i plzeňský divizní soud. Oba policisté byli přeloženi z Chebu kvůli možné pomstě. Kriegl byl přeložen do Plzně a Koranda do Českých Budějovic. Za okupace byli oba četníci zatčeni gestapem a uvězněni v koncentračním táboře. Alois Kriegl zemřel v Sachsenhausnu dne 6. července 1942 a František Koranda v Dachau dne 2. května 1945.¹¹⁴

V bojích proti heinleinovcům na podzim 1938 byli raněni:

¹¹¹Codyprint.cz. *Doz. fin. stráže František Karásek* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces16.html>

¹¹²Živé Chebsko. *Leží František Karásek od roku 1938 v Aši?* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: <http://zivechebsko.cz/2019/03/16/lezi-frantisek-karasek-od-roku-1938-v-asi/>

¹¹³Chebský deník.cz. *Rozluští 80 let starou záhadu?* [online]. [cit. 24.2.2023]. Dostupné z: https://chebsky.denik.cz/zpravy_region/rozlusti-80-let-starou-zahadu-20190316.html

¹¹⁴Strakonický deník.cz. *V ulicích panovala nervozita, co přinesou další dny* [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://strakonicky.denik.cz/z-regionu/v-ulicich-panovala-nervozita-co-prinesou-dalsi-dny-20140315-pt2i.html>

strážmistr četnictva Jindřich Čech, který byl raněn dne 13. září 1938 při přepadení služebního vozidla v Plesné.¹¹⁵

Vojín František Bulej, kterého postřelili dne 21. září 1938 při přepadení oddělení finanční stráže Wiess u Chebu. Vojína Buleje následně převezli pomocí zrekvírovaného automobilu od místního faráře do nemocnice v Chebu, kde ho německý personál nechtěl ošetřit. Toto vyřešila až pohružka namířenou zbraní. Útok henleinovců byl odražen, avšak později se po nátlaku Němců celé oddělení finanční stráže vzdalo a byli odvezeni do Německa.¹¹⁶

Při přepadení obce Starý Albenreuth (dnešní obec Mýtina) dne 22. září 1938 byli postřeleni příslušníci oddělení finanční stráže Starý Kynšperk (dnešní obec Hrozňatov), dozorce finanční stráže Oldřich Janda a Josef Kučera, kteří byli vysláni jako spojky. Dozorce finanční stráže Janda byl střelen třemi ranami do zad a do krku a dozorce finanční stráže Kučera byl střelen do pravé nohy. Na místě byli ošetřeni doktorem Šindlerem a následně odvezeni do nemocnice v Chebu, odkud byli poté převezeni do vojenské nemocnice v Plzni.¹¹⁷ Starý Albenreuth (dnešní obec Mýtina) však čelila dalším útokům, které se obešly bez zranění. Až dne 29. září 1938 byl raněn velitel družstva SOS vrchní respicient finanční stráže Adolf Toman a strážmistr četnictva Karel Štýs, který byl postřelen do břicha a do pravého předloktí.¹¹⁸

Tvrdé boje probíhaly také v obci Libštejn (dnes Libá), kdy 23. září 1938 se jednotka Stráže obrany státu pokusila osvobodit Libštejn. Útok byl zastaven kulomety Freikorpsu a jednotek SS, které v té době už na našem území operovaly. Následujícího dne se Čechoslováci za pomoci posil Stráže obrany státu, vojenského pohotovostního oddílu s obrněným automobilem a četou

¹¹⁵JENČÍK, Milan. *Zdivočelé Sudety*. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4952-8. – str. 259

¹¹⁶SMRŽ, Michal, 2015. *Z Československa do Německé říše. Český tisk o českém pohraničí v září a říjnu 1938*. Liberec. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. - str. 63

¹¹⁷ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 174

¹¹⁸JENČÍK, Milan. *Zdivočelé Sudety*. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4952-8. – str. 259

lehkých tanků pokusili Libštejn osvobodit znovu. Jeden z tanků byl střelou protitankového kanónu vyřazen. Střela vyšla směrem od hranic, ale Freikorps těžké zbraně neměl, tudíž je jasné, že muselo jít o dělo jednotky SS. Čechoslováci zaujali obrané postavení na statku Sorghof (dnes Sorkov) a následující dny probíhaly přestřelky mezi oběma stranami. Dne 26. září 1938 dostaly československé jednotky rozkaz k ústupu k Františkovým Lázním. Ústup byl proveden tak, že jeden z tanků vyjel na krátký protiútok, zatímco jeden příslušník Stráže obrany státu zapálil stoh slámy a následně i blízký lesík, aby zabránil Freikorpsu střelbu z těchto míst. Večer se obránci stáhli, a tím skončili boje u Libštejna.¹¹⁹

Dne 26. září 1938 k linii dorazily dvě roty dispozičního oddílu SS s protitankovými děly. Příslušníci jednotek SS dříve působili u Freikorpsu jako instruktoři a velitelé jednotek. Toto byla nová praxe, která potvrdila to, že Německo vedlo proti Československu nevyhlášenou válku. Tato skutečnost se následně potvrdila po druhé světové válce.¹²⁰

Dne 29. září 1938 ustupovaly československé jednotky od Sorkova na hráz rybníka Amerika u Františkových Lázní. Zde byl německým ručním granátem raněn strážmistr četnictva Josef Šuk, který sloužil na četnické stanici v Hazlově. Spolu s ním zde také byl raněn příslušník bezpečnostních sborů, který sem byl převelen ze Slovenska.¹²¹

Dne 30. září 1938 strážmistr státní policie Jaromír Ambrož byl střelen do prsou ve Františkových Lázních a vojín Bartoloměj Dohnal byl raněn do tváře v přestřelce u Vildštejna (dnes Skalná).¹²²

¹¹⁹Jesenicko v roce 1938. *Ašský výběžek v září 1938* [online]. [cit. 3.3.2023]. Dostupné z: <https://jesenicko-1938.estranky.cz/clanky/straz-obrany-statu/assky-vybezek-v-zari-1938.html>

¹²⁰Jesenicko v roce 1938. *Ašský výběžek v září 1938* [online]. [cit. 3.3.2023]. Dostupné z: <https://jesenicko-1938.estranky.cz/clanky/straz-obrany-statu/assky-vybezek-v-zari-1938.html>

¹²¹ŘEHKA, Josef. *Podzim hořkých plodů*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Chebu, 1987. – str. 37

¹²²JENČÍK, Milan. *Zdivočelé Sudety*. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4952-8. – str. 259

4. Ústup jednotek ČSR do vnitrozemí

Jak se situace na Chebsku postupně zhoršovala, československá moc se dne 22. září 1938 stáhla z území Ašska, které padlo kompletně do rukou Němců. Na Ašsko kromě jednotek Freikorpsu vstoupily také jednotky SS.¹²³ Z tohoto důvodu se musely stáhnout také československé jednotky z původních stanovišť družstev Stráže obrany státu u hranic Chebska s Německem. Nová obranná linie byla zaujata přibližně v místech Starý Albenreuth (dnes Mýtina) – Starý Kynšperk (dnes Hrozňatov) – Cheb – Sorghof (dnes Sorkov) – Dolní Lomany – Horní Lomany – Žírovice. Dne 30. září 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda a veškeré československé jednotky se z Chebska začaly stahovat.

Družstvo Stráže obrany státu, které operovalo v blízkosti Starého Albenreuthu (dnes obec Mýtina), dne 1. října 1938 dostalo rozkaz ke stažení. Ústup byl proveden přes obce Dolní Žandov, Mariánské Lázně, Teplá až do Manětína.¹²⁴

Družstvo Stráže obrany státu ze Starého Kynšperku (dnes Hrozňatov) se stahovalo také 1. října 1938 přes obce Dolní Žandov, Mariánské Lázně, Stříbro až do Kralovic.¹²⁵

Takové štěstí nemělo družstvo z Wiesu, které bylo dne 22. září 1938 kompletně zajato a odvečeno do Německa, do sběrného tábora v blízkosti Norimberku. Z jednotky se povedlo utéct vrchnímu respicientu Nachtmannovi a Pšeničkovi, kteří byli na oddělení finanční stráže ponecháni, aby zde vykonávali další službu. Všichni zajatí příslušníci byli vráceni dne 28. října 1938 v Touškově u Plzně za zajaté Ordnerý.¹²⁶

¹²³Jesenicko v roce 1938. *Ašský výběžek v září 1938* [online]. [cit. 3.3.2023]. Dostupné z: <https://jesenicko-1938.estranky.cz/clanky/straz-obrany-statu/assky-vybezek-v-zari-1938.html>

¹²⁴ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 160

¹²⁵ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 174

¹²⁶ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 176

Dne 24. září 1938 se družstvo Stáže obrany státu, operující v Mühlbachu (dnes Pomezí nad Ohří), muselo z důvodu přesily 400 Ordnerů z Mühlbachu stáhnout do Chebu, odkud se 30. září 1938 stáhli přes Mariánské Lázně, Teplou až do Kralovic.¹²⁷

Všech 28 příslušníků Stráže obrany státu z Libštejna (dnes Libá) bylo po dlouhém vyjednávání dne 22. září 1938 zajato a internováno v zajateckém táboře u Norimberku.¹²⁸

Dne 1. října 1938 byl Cheb československými jednotkami kompletně vyklizen. Dne 3. října 1938 přijíždí do Chebu Adolf Hitler, který je zde svými fanatiky horlivě vítán.¹²⁹ Ústup chebského družstva Stráže obrany státu následoval přes Dolní Žandov, Mariánské Lázně, Stříbro až do Rakovníku.¹³⁰

Družstvo Stráže obrany státu z Vojtanova dne 22. září 1938 ustoupilo do Horních Loman, kde se opevnilo u zajišťovací linie společně s dalšími družstvy Stráže obrany státu. Zde se bránili až do 30. září. Ústup následoval přes obce Františkovy Lázně, Falknov nad Ohří (dnešní Sokolov), Teplou, Úterý, Horní Bělou až do Kralovic.¹³¹

Z hranic u Vildštejnu (dnes obec Skalná) se stáhli příslušníci Stráže obrany státu dne 22. září 1938 směrem na Vonšov a Tršice, kde dne 28. září 1938 byl na silnici mezi Vonšovem a Žirovicemi sveden tvrdý souboj, při kterém byl raněn voják přidělený k družstvu jako vojenská posila. Téhož dne se velitel družstva vrchní respicient finanční stráže Ladislav Franěk, bývalý legionář z nastalé

¹²⁷ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 172

¹²⁸ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 170

¹²⁹JUNEK, Václav. *Druhá republika*. Brno: CPress, 2019. ISBN 978-80-264-2431-4. – str. 72

¹³⁰ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 168

¹³¹ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 196

situace nervově zhroutil. V následující noci, tj. 30. října 1938, se celé družstvo z Chebska stáhlo až ke Kralovicím.¹³²

Dne 22. září 1938 se družstvo Stráže obrany státu z Plesné stáhlo směrem k obci Tršnice. Družstvo z Plesné vystřídalo několik stanovišť. Například Chebské letiště, Horní Lomany, Františkovy Lázně. Dne 25. září 1938 hlídali křižovatku železniční tratě Velký Luh, Křižovatka, Vildštejn. Dne 30. září 1938 bylo stanoviště napadeno a při ústupu byl zraněn dozorce finanční stráže Karásek, který je následně odvečen do Ašské nemocnice, kde umírá. Po příchodu posil družstvo opět dobude výše zmíněnou křižovatku. Dne 1. října 1938 bylo zaveleno k ústupu přes Falknov, Teplou, Bezděrov, Horní Bělou až do Kralovic. Ústup byl proveden pěšky.¹³³

Družstvo ze Schönbachu u Chebu (dnes Luby u Chebu) se drželo až do 30. září. Následně dostalo rozkaz se z Chebska stáhnout. Ústup byl proveden přes Locket a Falknov nad Ohří, kde bylo družstvo dne 4. října 1938 přepadeno. Při přepadení jim byla zabavena vozidla. Ústup pokračoval přes Karlovy Vary a Chýši do Petrovic u Rakovníka.¹³⁴

¹³² ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 206

¹³³ ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 202

¹³⁴ ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947. – str. 204

5. Osudy vybraných příslušníků

S Chebskem je spojeno mnoho příslušníků bezpečnostních sborů. Každý jejich osud je jedinečný a v životě zažili mnohé. V následujících podkapitolách budou sepsány životy některých z nich.

5.1 Strážmistr Josef Bajer – pilot u ČLH Cheb

Josef Bajer se narodil v roce 1910. U armády působil jako déle sloužící pilot - stíhač po dobu devíti let. Po zřízení ČLH se přihlásil k četnictvu z důvodu sociální jistoty státního zaměstnance a touhou zůstat u létání. Ve svých vzpomínkách uvádí toto: *„Měl jsem odslouženo jako délesloužící pilot devět let, když bylo přikročeno ke zřízení četnických leteckých hlídek. Byla to velká existenční příležitost dostat se do státní služby se stálým platem a důchodem a přitom zůstat u létání.*

Proto jsem se přihlásil k četnictvu a po přijímacím řízení nastoupil do šestiměsíční četnické školy na Kladně. Kondiční lety jsem si v té době odbýval u cvičné letky ve Kbelích. Po absolvování školy jsem nejprve krátce sloužil u pohotovostního oddílu v Chebu a později jsem byl zařazen na četnickou stanici v Dolních Lažanech. V té době jsem už chodil létat na letišti v Chebu, kde byla umístěna ČLH pod vedením kapitána Svozila.

Ten věděl, že jsem zkušený stíhač a nechával mě létat, jak jen jsem chtěl. Byli jsme domluveni, že až skončí má praxe na stanici, nastoupím přímo u něho. Když jsem byl později na pohovoru u velitele četnických leteckých hlídek majora Vlka, bylo už vše vyřízeno a major mi oznámil, že nastupuji v Chebu.¹³⁵

Během výcviku, který se konal u cvičné letky Leteckého pluku 4 ve Kbelích, oslnil skvělými výsledky a ze všech pilotů byl nejlépe hodnocen. Po nástupu k ČLH v Chebu popisuje mnoho vzletů proti německým narušitelům. Ovšem československá letadla nebyla tak výkonná jako ta německá. Během služby se

¹³⁵MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. - str. 67

setkal s průzkumnými Dornieri, které nemohli rychlostně dohnat a pronásledovat do vyšších výšek, neboť četnická letadla ještě nebyla vybavena kyslíkovými přístroji. Na letadla nesměli střílet a k přistání je mohli donutit pouze manévrováním. Při letech u hranic se setkal s Messerschmitty německé letecké policie, které byly rychlejší, avšak Avia byla více obratná. Pravidelně hlídkoval na úseku od Přimdy až za Klínovec. Tyto lety dodávaly morálku lidem v pohraničních oblastech.¹³⁶

Dne 24. května 1938 jako pilot letadla Letov Š-328 Šmolík provedli s poručíkem Hanušem násilný průzkum na německé území. Během září již z letiště v Karlových Varech provedl několik pohotovostních letů. Jeden z letů popsal ve svých vzpomínkách: „*Jednou se při nepokojích ordnerům podařilo obsadit civilní letiště v Mariánských Lázních, a dokonce tam zajali naše dopravní letadlo Fokker F-VII. Hlídkoval jsem nad městem a všiml si situace na letišti. Nemohl jsem střílet, ale udělal jsem průlet nad hangárem a po skupině ordnerů jsem střelil šrapnelovou raketou. Pomohlo to a po druhé ráně se rozběhli. Pak jsem viděl pilota společnosti, jak vyšel z hangáru a mával na mě. Byl to Jan Kuhl, kterého jsem znal ze služby v armádě. Kroužil jsem s letadlem, dokud s Fokkerem neodstartoval.*¹³⁷ Dne 14. září 1938 provedl let na rozkaz velitele 1. rychlé divize brigádního generála Julia Fišery. U obce Schwanderbach zpozoroval skupinu ordnerů, kteří obsadili tuto obec a na jeho letoun zahájili palbu.¹³⁸

V rámci mobilizace ČLH přešly pod vojenské velení a strážmistr četnictva Josef Bajer byl přiřazen k 31. letce na polním letišti Měnín u Brna.¹³⁹ Po podepsání mnichovské dohody se strážmistr četnictva Josef Bajer opět vrátil k ČLH, která se z Karlových Varů přesunula do Kbel.¹⁴⁰ Zde se strážmistr četnictva Bajer

¹³⁶MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 68-69

¹³⁷MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 90

¹³⁸MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 84 - 85

¹³⁹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 93 - 94

¹⁴⁰MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 100

zdokonaloval v nočních letech, kdy provedl osm nočních okruhů kolem kbelského letiště. Na letišti ve Kbelích prožil strážmistr četnictva Bajer březnové dny roku 1939 a zánik četnické letecké hlídky.¹⁴¹ Během války sloužil na četnické stanici Praha – Kbely, kdy 25. března 1945 během amerického náletu pronikl do bažantnice mezi Vinoří a Satalicemi u kbelského letiště a zde poškodil mnoho letounů Siebel a Messerschmitt Me 109.¹⁴²

5.2 Vrchní strážmistr Václav III. Novotný – velitel četnické pátrací stanice v Chebu

Velitelem četnické pátrací stanice v Chebu v roce 1938 byl Václav III. Novotný, který se narodil 9. prosince 1897 v obci Stupice u Říčan. Zajímavostí je, že jeho sestra se provdala do rodiny Panenků, ze které vzešel známý český fotbalista. Václav III. Novotný se vyučil uzenářem a během 1. světové války sloužil u 22. pluku horských dělostřelců. Po válce se přihlásil k četnictvu a nastoupil na četnickou stanici Křečovice. Po absolvování školy četníků na zkoušku v Praze se na krátko vrátil zpět do Křečovic, odkud byl převelen do Nevetlenfalu na Podkarpatské Rusi. Následovalo převelení zpět do Křečovic, kde se seznámil se svojí ženou Růženou Brejškovou, se kterou měl dva syny (Miroslav – 1923 a Václav - 1927). Po převelení do Ledče nad Sázavou, kde sloužil sedm let, jeho kariéra pokračovala přes různé kurzy až roku 1935, kdy se stal velitelem pátrací stanice v Chebu. Dne 30. června 1938 nastoupil jako velitel četnické stanice ve Zbraslavicích na Kutnohorsku, zde zažil mnichovské události i samotnou okupaci. Za protektorátu se stal oddaným kolaborantem. Proslul svojí horlivostí a důsledností především tam, kde mohl ulevit českému obyvatelstvu. Za svoji horlivost byl v roce 1944 odměněn udělením Svatováclavské orlice. Dne 1. února 1945 odešel do výslužby a při postupu Rudé armády opustil Zbraslavice neznámo kam. Václav III. Novotný nejspíše svůj život ukončil sebevraždou. To

¹⁴¹MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 102

¹⁴²MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 126

se bohužel nedokázalo na sto procent potvrdit. Sebevraždu taktéž spáchala jeho žena Růžena.¹⁴³

Jeho starší syn byl tvrdý antisemita a obdivovatel nacistického národa. V roce 1943 složil maturitní zkoušku a zažádal o říšské občanství. Stal se příslušníkem protektorátní policie a na vlastní žádost příslušníkem německé kriminální policie v Praze, zde sloužil v oddíle na potírání drog. Na podzim 1943 se přihlásil do německé armády a v roce 1944 byl zařazen k tankovému oddílu zbraní SS. Účastnil se bojů na východní i západní frontě, kde padl do britského zajetí. Po válce byl Miroslav v nepřítomnosti mimořádným lidovým soudem odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Na ten však nikdy nenastoupil, neboť po propuštění ze zajetí se usadil v německém Osterode. Mladší syn Václav byl dán do výchovy k sestře Antonii Panenkové. Vykonával dělnické profese a prožil čestný a spořádaný život.¹⁴⁴

5.3 Štábní strážmistr Karel Kafka – fotograf a psod četnické pátrací stanice v Chebu

Karel Kafka se narodil 8. srpna 1901 ve Skřivanech čp. 166, okres Nový Bydžov, do rodiny čtyř dětí. Absolvoval obecnou i měšťanskou školu a následně nastoupil jako výpravčí v rafinerii cukru. V roce 1921 nastoupil na prezenční vojenskou službu k 42. pěšímu pluku v Terezíně, kde to dotáhl až do hodnosti četaře.¹⁴⁵

Dne 1. října 1923 nastoupil do školy pro výcvik četníků na zkoušku v Praze, kterou dne 31. března 1924 úspěšně dokončil. Poté byl zařazen na četnickou stanici v Libštejně (dnes Libá) a 20. dubna 1927 nastoupil do kurzu pro vůdce služebního psa v Pýšelích. Dne 21. září 1927 dostal od ministerstva vnitra pochvalu a odměnu v hodnotě 400,- Kč, neboť zachránil tonoucí ženu v rybníku, která se takto snažila spáchat sebevraždu. Od 1. listopadu 1927 sloužil na

¹⁴³BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 37 - 40

¹⁴⁴BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 38 - 40

¹⁴⁵BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 41

četnické stanici v Chebu a od 1. ledna 1928 se stal vůdcem služebního psa na četnické pátrací stanici v Chebu. V roce 1933 získal pochvalu od zemského četnického velitelství v Praze a nakrátko poté byl povýšen do hodnosti štábní strážmistr. V letech 1937 a 1938 úspěšně absolvoval školu v Praze pro výcvik velitelů stanic a chebskou pátrací stanici opustil. Dne 27. srpna 1938 byl pověřen vedením četnické stanice Streckenwald (dnes obec Větrov) při četnickém oddělení v Ústí nad Labem.¹⁴⁶

Po podepsání Mnichovské dohody a odsunu byl přidělen na četnickou stanici Úpohlavy při četnickém oddělení Roudnice nad Labem. Za protektorátu byl převelen na četnickou stanici Nečichy a od 1. května 1940 se stal zástupcem velitele na četnické stanici Třebenice. V tento čas byl také povýšen do hodnosti praporčíka. Od 1. listopadu 1941 působil jako zástupce velitele na četnické stanici Mělnické Vtelno. Dne 1. července 1944 byl pověřen velením četnické stanice Strunkovice, oddělení Písek a od 1. února 1945 byl povýšen do hodnosti vrchního strážmistra. Ve Strunkovicích zažil také osvobození republiky. Po válce se četnictvo zrušilo a vznikl Sbor národní bezpečnosti, u kterého Karel Kafka pokračoval ve službě. Po válce se také oženil a narodil se mu syn Karel. Svoji kariéru zakončil na stanicích v Novém Bydžově a v Lužnici nad Cidlinou. Po skončení služby se vrátil do Skřivan, kde dne 29. dubna 1973 zemřel.¹⁴⁷

5.4 Major František Helvín – velitel praporu SOS Falknov nad Ohří

František Helwin se narodil 16. srpna 1890 v Hrušově. Během studijních let neměl úplně dobrý prospěch, a proto si vzdělání musel doplnit po skončení první světové války. Svoji prezenční vojenskou službu absolvoval v letech 1909 až 1912, a od roku 1913 působil v řadách četnictva v Brně. Hned na začátku první světové války byl povolán do řad polního četnictva a byl odvelen na ruskou frontu, kde 2. listopadu 1914 padl do zajetí. Do československých legií se

¹⁴⁶BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 41

¹⁴⁷BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3 – str. 41

přihlásil 13. září 1917 a postupně se vypracoval z velitele družstva a velitele čety až na velitele roty.¹⁴⁸

Do nově vzniklého ČSR se vrátil až 1. srpna 1920 v hodnosti nadporučíka a začal sloužit v Písku. V roce 1921 se oženil s Terezií Hrdličkovou, se kterou měl dvě dcery, Zdenku a Helenu. Terezie Hrdličková zemřela v roce 1943 po operaci slepého střeva. Postupně byl povyšován, až v roce 1930 sloužil v Místku (dnešní Frýdek-Místek) jako velitel kulometné roty, zde byl také povýšen do hodnosti majora pěchoty. V roce 1935 byl převelen do Chebu, kde působil u pěšího pluku 33 – Doss Alto. Dne 1. prosince 1936 byl jmenován velitelem praporu Stráže obrany státu Falknov nad Ohří. V roce 1937 si nechal počestit jméno na František Helvín. Během mnichovské krize jeho prapor SOS utrpěl ztráty na životech a po podepsání mnichovské dohody se jeho prapor SOS přesunul do Rakovníka.¹⁴⁹

Po propuštění z armády pracoval na rakovnickém okresním úřadu. Za druhé světové války Helvín působil v odbojové skupině Obrana národa. Dne 21. března 1940 byl zatčen Gestapem, do roku 1942 vězněn v Kladně, a následně v Golnově u Štětína. U soudu, který se konal 27. ledna 1943, byl odsouzen k trestu smrti za velezradu. Popraven byl 8. září 1943 v berlínské věznici Plötzensee. Dne 25. října 1946 byl prezidentem republiky dr. Edvardem Benešem povýšen in memoriam do hodnosti podplukovníka.¹⁵⁰

¹⁴⁸LÁŠEK, Radan. *Velitelé praporů SOS*. Praha: Codyprint, 2009. ISBN 978-80-903892-0-5. – str. 60

¹⁴⁹LÁŠEK, Radan. *Velitelé praporů SOS*. Praha: Codyprint, 2009. ISBN 978-80-903892-0-5. – str. 60 - 62

¹⁵⁰LÁŠEK, Radan. *Velitelé praporů SOS*. Praha: Codyprint, 2009. ISBN 978-80-903892-0-5. – str. 62 - 63

Závěr

V úvodu jsem se snažil vytyčit cíle, kdy jsem chtěl zmapovat chebský politický okres, který se za uplynulou dobu dosti změnil. Některé obce zanikly a některé obce se přejmenovaly. Velký zásah na obyvatelstvo měly oba roky, jak 1938, tak 1945, kdy v roce 1945 došlo k odsunu téměř veškerého německého obyvatelstva. Dalším cílem bylo zmapování bezpečnostních sborů působících na Chebsku a umístěním jejich úřadů. Třetí kapitola se věnovala cíli ustanovit místa bojových střetů a padlých a zraněných obránců naší republiky. Poslední kapitola se věnovala třem příslušníkům bezpečnostních sborů, kterým se do života zapsala obrana Chebska.

Tato práce má potenciál se rozšířit o působení bezpečnostních orgánů v jiném politickém okrese v roce 1938, který sousedí s tím Chebským. Například o politický okres Aš nebo politický okres Mariánské Lázně. Problémy práce spočívaly ve vyhledávání materiálu, neboť záznamy nebyly dochovány. Něco se zničilo při ústupu v roce 1938 tak i v roce 1945. Do toho všeho můžeme přičíst také nezáměr komunistického režimu oslavovat tyto hrdiny. Ke své práci jsem se pokoušel využívat jak knižní zdroje, tak i internetové zdroje, vycházející z různých pramenů. Dále jsem se snažil využít dobové zdroje od bezpečnostních orgánů nebo samotných příslušníků bezpečnostních sborů. Tato práce si nekladla za cíl shromáždit absolutně veškeré podrobnosti. S ohledem na toto vše si myslím, že se cíle práce podařilo splnit.

Seznam použité literatury

Monografie

ŠVITORKA, Antonín, ŠÍDA, František, MRKVIČKA, Miroslav. *Almanach Finanční stráže v zemi České*. Praha: 1947.

BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3

JENČÍK, Milan. *Zdivočelé Sudety*. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4952-8.

JUNEK, Václav. *Druhá republika*. Brno: CPress, 2019. ISBN 978-80-264-2431-4.

Kalendář československého četnictva 1928. Praha: Masarykovo četnický podpůrný fond.

Kalendář československého četnictva 1934. Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond.

Kalendář československého četnictva 1938. Praha: Masarykovo četnický vzdělávací a podpůrný fond, 1937.

KNESL, Marek a OHERA, Michal. *Vývoj výkonných policejních kompetencí na území České republiky 1918-2007*. Praha: Tiskárna MV, 2008.

KOLÁŘ, Ondřej, 2009. *Opatření československých pořádkových složek proti hrozbě nacismu na příkladu Chebska*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

LAKOSIL, Jan a SVOBODA, Tomáš. *Sudety 1938*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-2894-3.

LÁŠEK, Radan. *Velitelé praporů SOS*. Praha: Codyprint, 2009. ISBN 978-80-903892-0-5.

MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8.

MATĚJČEK, Luděk. *Chebská křídla*. Cheb: Svět křídel, 2006. ISBN 80-86808-27-0.

Policejní praktikum pro rok 1938. Praha: Policejní listy, 1937.

ŘEHKA, Josef. *Podzim hořkých plodů*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Chebu, 1987.

SMRŽ, Michal, 2015. *Z Československa do Německé říše. Český tisk o českém pohraničí v září a říjnu 1938*. Liberec. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická.

SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV&H s.r.o., 2002. ISBN 80-238-8328-3.

VANĚČEK, Jiří. *Stejnokrojové předpisy pro četnictvo a jejich změny v letech 1918-1945*. Hlušovice: Jiří Vaněček 2018

Zákonná úprava

Vládní nařízení č. 270/1936 Sb. o strážci obrany státu

Zákon č. 114/1927 Sb. Celní zákon

Zákon č. 131/1936 Sb. o obraně státu

Zákon č. 230/1922 Sb. o sborech stráže bezpečnosti

Webové stránky a elektronické zdroje

Bunkry.cz. *Prapory Stráže obrany státu (SOS)* [online]. Dostupné z: <https://www.bunkry.cz/clanek/1202>

Chebský deník.cz. *Rozluští 80 let starou záhadu?* [online]. Dostupné z: https://chebsky.denik.cz/zpravy_region/rozlusti-80-let-starou-zahadu-20190316.html

Codyprint.cz. *Doz. fin. Stráže František Karásek* [online]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces16.html>

Codyprint.cz. *Doz. fin. Stráže Rudolf Josiek* [online]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces17.html>

Codyprint.cz. *Přehled obvodů, velitelů, početních stavů a ztrát praporů SOS* [online]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/sos/index.html>

Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Jan Klenner* [online]. Dostupné z: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces18.html>

Codyprint.cz. *Stráž. stát. pol. Josef Petráš* [online]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces19.html>

Český statistický úřad. *Kraj očima statistiky* [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/110221_zajimavosti_pro_ucitele

Jesenicko v roce 1938. *Ašský výběžek v září 1938* [online]. Dostupné z: <https://jesenicko-1938.estranky.cz/clanky/straz-obrany-statu/assky-vybezek-v-zari-1938.html>

Letiště Cheb - LKCB. *Historie letiště v Chebu* [online]. Dostupné z: <http://www.letistecheb.cz/ohlednuti/historie-letiste-v-chebu.html>

OpenHistoricalMap. *Politický okres Cheb (2664911)* [online]. Dostupné z: <https://www.openhistoricalmap.org/relation/2664911#map=10/50.0906/12.5972&layers=O&date=1938-05-01&daterange=1938-05-01,1938-12-31>

Policie České republiky. *Historie města Cheb* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uzemni-odbor-cheb-o-nas-historie-mesta-cheb.aspx>

Policie České republiky. *Sbory stráže bezpečnosti* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sbory-straze-bezpecnosti.aspx>

Policie České republiky. *Téměř zapomenutý hrdina z roku 1938* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/temer-zapomenuty-hrdina-z-roku-1938.aspx>

SOS Falknov n./O. *Hraničářský prapor 5 – Cheb* [online]. Dostupné z: <https://www.sosfalknov.cz/armada/hranicarsky-prapor-5-cheb/>

Strakonický deník.cz. *V ulicích panovala nervozita, co přinesou další dny* [online]. Dostupné z: <https://strakonicky.denik.cz/z-regionu/v-ulicich-panovala-nervozita-co-prinesou-dalsi-dny-20140315-pt2i.html>

Třinec i ty. *Čestným občanstvím Třince byl poctěn Rudolf Josiek in memoriam.* [online]. Dostupné z <https://www.trinecko.cz/cestnym-obcanstvim-trince-byl-pocten-rudolf-josiek-in-memoriam/d-40220>

Valka.cz. *Pěší pluk 33 [1920-1938]* [online]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/Pesi-pluk-33-1920-1938-t72672>

Živé Chebsko. *Leží František Karásek od roku 1938 v Aši?* [online]. Dostupné z: <http://zivechebsko.cz/2019/03/16/lezi-frantisek-karasek-od-roku-1938-v-asi/>

Sbírka Muzeum Policie ČR

Fond písemností a tisku

Knihovna Muzea Policie ČR

Seznam příloh

Příloha č. 1 Výřez mapy Československé republiky z roku 1938 s politickými okresy (zdroj: *Fond písemností a tisku Muzea Policie ČR*)

Příloha č. 2 Mapa Chebu z roku 1938 (zdroj: *LAKOSIL, Jan a SVOBODA, Tomáš. Sudety 1938. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-2894-3. – str. 246*)

Příloha č. 3 Politické okresy na území karlovarského kraje (zdroj: https://www.czso.cz/csu/xk/110221_zajimavosti_pro_ucitele)

Příloha č. 4 Mapa Sudet (zdroj: <https://genealogiehradil.blogspot.com/2020/03/n-ezapomente-uzemni-ztraty.html>)

Příloha č. 5 Fotografie Rudolfa Hellera (zdroj: *BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. Zločin na západě. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 197*)

Příloha č. 6 Fotografie mostu ve Velké Hleděsebi z roku 1935. Na tomto mostě byl zastřelen obecní strážník Karel Stöhr (zdroj: *BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. Zločin na západě. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 207*)

Příloha č. 7 Fotografie mostu ve Velké Hleděsebi z roku 2023. Na tomto mostě byl zastřelen obecní strážník Karel Stöhr (zdroj: *vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 8 Obecní strážník z Velké Hleděsebe Karel Stöhr, který byl zastřelen Rudolfem Hellerem (zdroj: *BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. Zločin na západě. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 209*)

Příloha č. 9 Hrob obecního strážníka Karla Stöhra na hřbitově ve Velké Hleďsebi (zdroj: vlastní fotodokumentace autora)

Příloha č. 10 Strážmistr Josef Jirka, který byl později zastřelen Rudolfem Hellerem (zdroj: BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 213*)

Příloha č. 11 Mapa bývalého letiště v Chebu (zdroj: <https://mapy.cz/turisticka?l=0&x=12.4070213&y=50.0795664&z=15>)

Příloha č. 12 Major četnictva Antonín Vlk – velitel četnických leteckých hlídek (MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 164*)

Příloha č. 13 Příslušníci ČLH Cheb společně se strážmistrem Bajerem, který sem v roce 1937 docházel na kondiční lety (MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 166*)

Příloha č. 14 Mechanici s nadporučíkem Vladimírem Svozilem v roce 1935 (MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 163*)

Příloha č. 15 Kapitán letectva Vladimír Svozil – velitel ČLH Cheb (MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 165*)

Příloha č. 16 Budova Četnické pátrací stanice v Chebu (zdroj: vlastní fotodokumentace autora)

Příloha č. 17 Mapa policejních komisařství z roku 1938 (zdroj: *Policejní praktikum pro rok 1938. Praha: Policejní listy, 1937. - příloha*)

Příloha č. 18 Budova policejního komisařství v Chebu (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 19 Budova Oddělení Finanční stráže ve Starém Kynšperku (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 20 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu ve Vojtanově (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 21 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu ve Vojtanově (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 22 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu v Plesné (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 23 Strážmistr státní policie Jan Klenner – zastřelen v boji u hotelu Victoria (*zdroj: <https://codyprint.cz/padli/ces/ces18.html>*)

Příloha č. 24 Pamětní deska Strážmistra státní policie Jana Klennera, komunistický režim událost upravil k obrazu svému (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 25 Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek, zastřelen při obraně obce Horní Lomany (*zdroj: <https://www.vets.cz/vpm/rudolf-josiek-662/>*)

Příloha č. 26 Pomník Dozorce finanční stráže Rudolfa Josieka, který v těchto místech padl (*zdroj: vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 27 Pomocný strážník státní policie Jozef Petráš – zastřelen při obraně Mühlbachu (*zdroj: <https://www.codyprint.cz/padli/ces/ces19.html>*)

Příloha č. 28 Dozorce finanční stráže František Karásek, postřelen při ústupu (zdroj: <http://zivechebsko.cz/2019/03/16/lezi-frantisek-karasek-od-roku-1938-v-asi/>)

Příloha č. 29 Pomník Dozorce finanční stráže Františka Karáska, který v těchto místech byl postřelen (zdroj: *vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 30 Strážmistr státní policie František Koranda, který zastřelil dva sudetské Němce při útěku (zdroj: <https://strakonicky.denik.cz/z-regionu/v-ulicich-panovala-nervozita-co-prinesou-dalsi-dny-20140315-pt2i.html>)

Příloha č. 31 Hrob Georga Hoffmanna ve Skalné, který dne 21. května 1938 neuposlechl výzvy k zastavení a následně byl zasahujícími policisty zastřelen (zdroj: *vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 32 Statek Sorghof (dnes Sorkov), místo tvrdých bojů (zdroj: *vlastní fotodokumentace autora*)

Příloha č. 33 Hráz rybníku Amerika s vysokou pravděpodobností v těchto místech padl strážmistr četnictva Josef Šuk (zdroj: *vlastní fotodokumentace*)

Příloha č. 34 Strážmistr Josef Bajer – pilot u ČLH Cheb (MAREK, Jindřich. *Vzdušní Donkichoti*. Cheb: Svět křídel, 2001. ISBN 80-85280-69-8. – str. 165)

Příloha č. 35 Vrchní strážmistr Václav III. Novotný – velitel četnické pátrací stanice v Chebu (zdroj: BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 37)

Příloha č. 36 Štábní strážmistr Karel Kafka – fotograf a psovod četnické pátrací stanice v Chebu (zdroj: BRŮŽEŇÁK, Vladimír a BERNART Miloš. *Zločin na západě*. Cheb: Svět křídel, 2021. ISBN 978-80-7573-089-3. – str. 41)

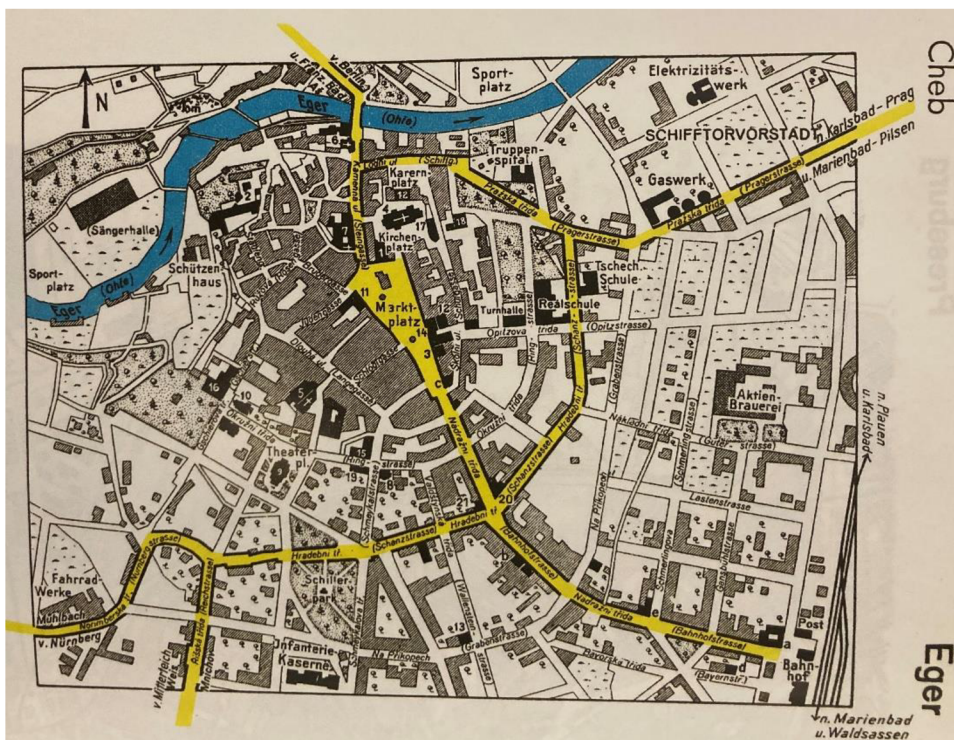
Příloha č. 37 Major František Helvín – velitel praporu SOS Falknov nad Ohří (zdroj: https://www.codyprint.cz/sos/sos_cechy.html)

Přílohy

Příloha č. 1 Výřez mapy Československé republiky z roku 1938 s politickými okresy.

Příloha č. 2 Mapa Chebu z roku 1938.

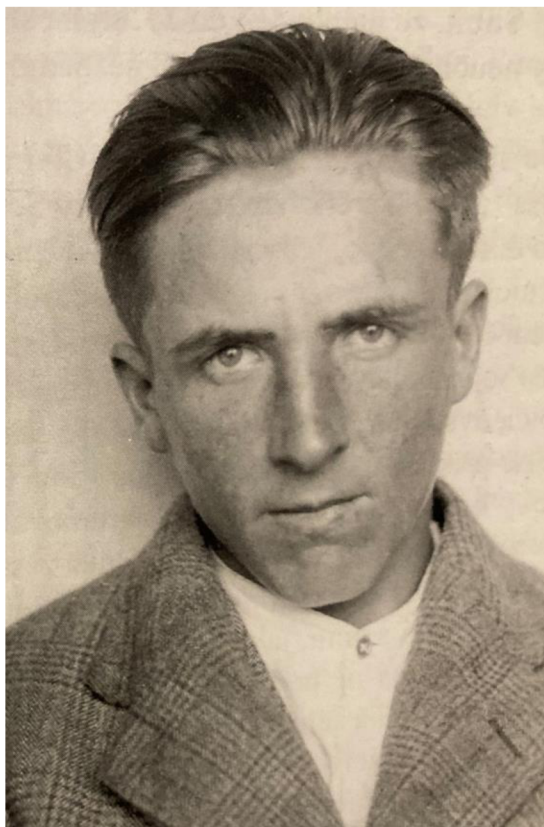
Příloha č. 3 Politické okresy na území karlovarského kraje.

Příloha č. 4 Mapa Sudet.

Příloha č. 5 Fotografie Rudolfa Hellera.

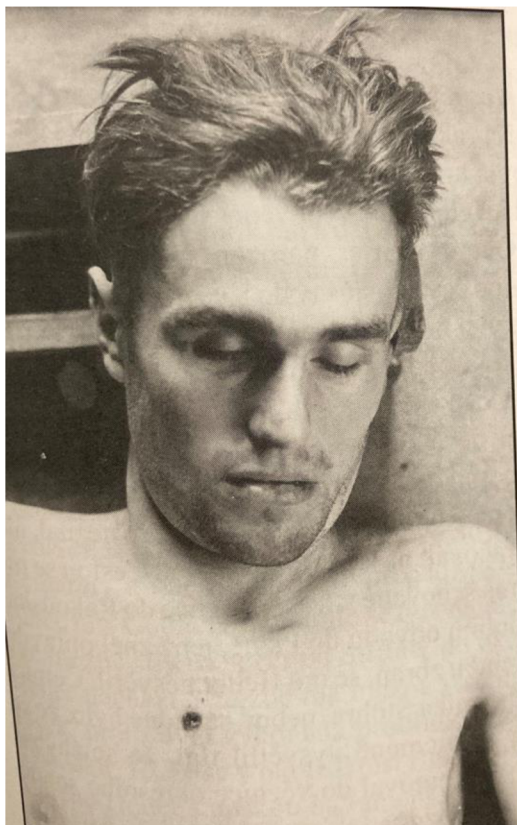
Příloha č. 6 Fotografie mostu ve Velké Hleďsebi z roku 1935. Na tomto mostě byl zastřelen obecní strážník Karel Stöhr.

Příloha č. 7 Fotografie mostu ve Velké Hleděsebi z roku 2023. Na tomto mostě byl zastřelen obecní strážník Karel Stöhr.

Příloha č. 8 Obecní strážník z Velké Hleděsebe Karel Stöhr, který byl zastřelen Rudolfem Hellerem.

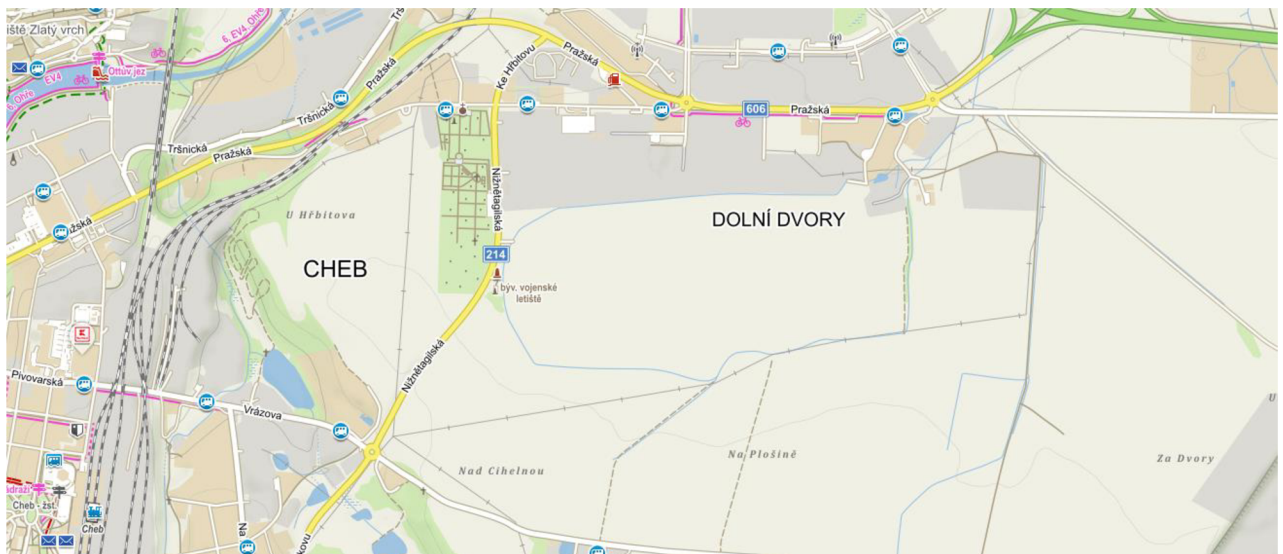
Příloha č. 9 Hrob obecního strážníka Karla Stöhra na hřbitově ve Velké Hleďsebi.

Příloha č. 10 Strážmistr Josef Jirka, který byl později zastřelen Rudolfem Hellerem.

Příloha č. 11 Mapa bývalého letiště v Chebu.

Příloha č. 12 Major četnictva Antonín Vlček – velitel četnických leteckých hlídek.

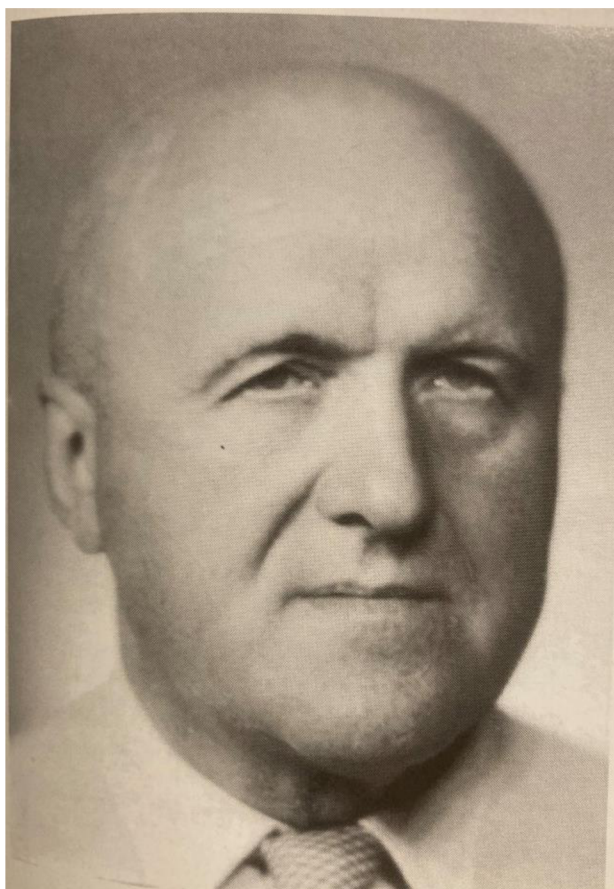
Příloha č. 13 Příslušníci ČLH Cheb společně se strážmistrem Bajerem, který sem v roce 1937 docházel na kondiční lety.

Příloha č. 14 Mechanici s nadporučíkem Vladimírem Svozilem v roce 1935.

Příloha č. 15 Kapitán letectva Vladimír Svozil – velitel ČLH Cheb.

Příloha č. 16 Budova Četnické pátrací stanice v Chebu.

Příloha č. 17 Mapa policejních komisařství z roku 1938.

Příloha č. 18 Budova policejního komisařství v Chebu

Příloha č. 19 Budova Oddělení Finanční stráže ve Starém Kynšperku.

Příloha č. 20 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu ve Vojtanově.

Příloha č. 21 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu ve Vojtanově.

Příloha č. 22 Budova Oddělení Finanční stráže nebo Celního úřadu v Plesné.

Příloha č. 23 Strážmistr státní policie Jan Klenner – zastřelen v boji u hotelu Victoria.

Příloha č. 24 Pamětní deska Strážmistra státní policie Jana Klennera, komunistický režim událost upravitel k obrazu svému.

Příloha č. 25 Dozorce finanční stráže Rudolf Josiek, zastřelen při obraně obce Horní Lomany.

Příloha č. 26 Pomník Dozorce finanční stráže Rudolfa Josieka, který v těchto místech padl.

Příloha č. 27 Pomocný strážník státní policie Jozef Petráš – zastřelen při obraně Mühlbachu.

Příloha č. 28 Dozorce finanční stráže František Karásek, postřelen při ústupu.

Příloha č. 29 Pomník Dozorce finanční stráže Františka Karáska, který v těchto místech byl postřelen.

Příloha č. 30 Strážmistr státní policie František Koranda, který zastřelil dva sudetské Němce při útěku.

Příloha č. 31 Hrob Georga Hoffmanna ve Skalné, který dne 21. května 1938 neuposlechl výzvy k zastavení a následně byl zasahujícími policisty zastřelen.

Příloha č. 32 Statek Sorghof (dnes Sorkov), místo tvrdých bojů.

Příloha č. 33 Hráz rybníku Amerika s vysokou pravděpodobností v těchto místech padl strážmistr četnictva Josef Šuk.

Příloha č. 34 Strážmistr Josef Bajer – pilot u ČLH Cheb.

Příloha č. 35 Vrchní strážmistr Václav III. Novotný – velitel četnické pátrací stanice v Chebu.

Příloha č. 36 Štábní strážmistr Karel Kafka – fotograf a psovod četnické pátrací stanice v Chebu.

Příloha č. 37 Major František Helvín – velitel praporu SOS Falknov nad Ohří.

